

Endast **50** öre
kostar hvarje nummer
FRÖLÉENS BOKSKATT

Hvarje n:r omfattar 110—200 sidor text.

Hvarje volym utgör ett afslutadt helt för sig.

Innehåller romaner och noveller af in- och utlandets bästa författare.

Bästa och billigaste förströrelseläsning.

Bekvämt fickformat.

Alla volymer uppskurna.

Oumbärlig på resor och utflykter.

AF FRÖLÉENS BOKSKATT

Äro följande volymer utkomna och finnas till salu i alla välsorterade boklädor, tidningsaffärer etc.

- High Life.** Roman ur tyska högadelns lif af *Bertha von Suttner*. Illustr. 2:dra uppl.
- Gungfly.** Kärleksroman af *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster*. Svenskt original. Illustr. 2:dra uppl.
- De gyllene knifvarna.** Äfventyrsroman af *Paul Féval*. Öfversättning. Illustrerad. 2:dra uppl.
- Kärlek och Galvanoplastik.** En utvald samling glada historier från skilda länder. Öfvers. 2:dra uppl.
- Smugglarens hemlighet.** Novell af *Frank Barret*. Öfversättning. Ill. 2:dra uppl.
- Poste Restante.** Amerikansk kriminalnovell af *John Nobody*. Öfvers. 2:dra uppl.
- Huru jag fick mig en hustru** och andra berättelser af *Fritz Reuter*. Öfvers. från plattyskan. Illustr.
- Min brud från Söder.** Roman af *Arch. Claver. Gunter*.
- DIKTER.** AF *OSCAR FREDRIK*. (Konung Oscar II.) Illustr. af *G. Hallström*.
- Genom Europa efter en bulldogg.** Studentminnen, historier och hugskott. Af *Johan Levart*. Svenskt original.
- I elfte timmen.** Roman af *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster*. Illustrerad. Svenskt original. (Forts. af nr 2)
- En julberättelse och Syrsan vid härden.** Af *Charles Dickens*. Öfversättning.
- Kärleksresan.** Roman af *Henning von Melsted*.
- Kameliadamen.** Roman af *Alexander Dumas d. y.* Öfversättning.

Under förberedelse:

- Från mormors tid.** Några händelser, upptecknade af *Karna Nilsson-dotter*. Svenskt original. Illustr.

Prof å hvilket n:r som helst erhålles från förlaget eller närmaste bokhandel, då 50 öre + porto 8 öre insändes samtidigt med ordern.

Nr 15

UTGIFVES MED 12 N:R
PER ÅR

Pris 50 öre

FRÖLÉENS BOKSKATT

FRÅN MORMORS TID

NÅGRA HÄNDELSE

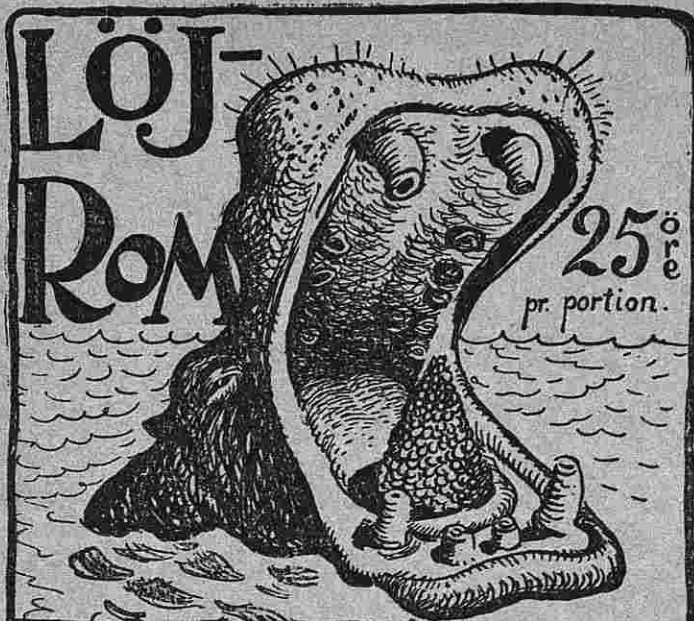
UPPTECKNADE AF

KARNA NILSDOTTER

FRÖLÉEN & COMP.

STOCKHOLM.

HUMORISTISKT BIBLIOTEK.

12 häften à 25 öre pr år.

Prenumeration å posten kr. 3:—

Lösnummer säljas i boklädor och tidningsaffärer. Återförsäljare antagas.

Redaktör: **Hasse Z.**

Förlag:

FRÖLÉEN & COMP.

Stockholm 1.

Teatertidskriften

SCENISK KONST

— 1908, sjunde årgången. —

Rikt illustrerad med porträtt, kostym- och scenbilder

"Ett verkligt skönhetsgalleri".

"Sveriges mest eleganta tidskrift".

Utkommer årligen med omkring 15 häften à 75 öre.

Att tillgå i alla välordnade boklädor.

Förlag: **FRÖLÉEN & COMP., Stockholm.**

FRÖLÉENS
BOKSKATT NR 15

FRÅN MORMORS TID

NÅGRA HÄNDELSE UPPTECKNADE

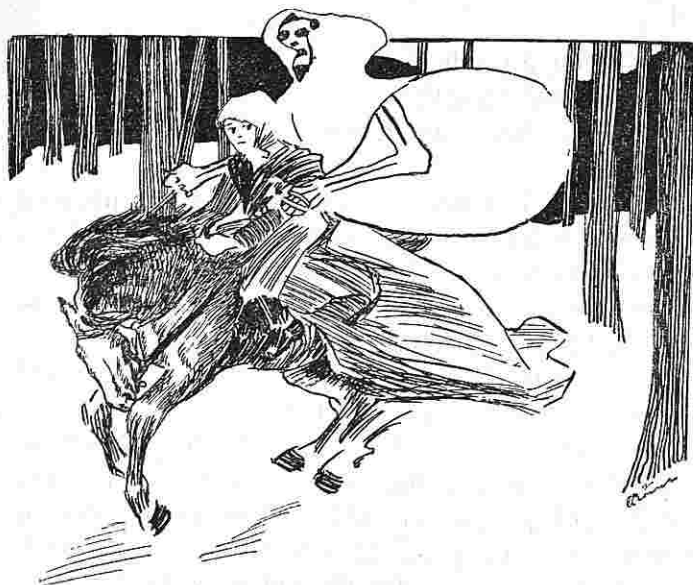
AF

KARNA NILSDOTTER

ILLUSTRERAD AF C. GÖTHE.

STOCKHOLM
FRÖLÉEN & COMP.

Lilla Brittans nyårsafton.

Ett minne från sekelskiftet 1799.

Skjutsen stannade vid gästgifvargården.

— Nu ä vi framme, herrn, ljöd en späd flickröst.

Den resande ruskade på sig halfsofvande.

— Redan framme?

— Ja, vid Tomtaryd. Herrn ska ju byta om häst här?

— Måste väl det. Du vill väl inte köra längre?

— Ne-ej det törs jag inte. Skjutshället är goda två mil och jag måste vara tillbaks med hästen i kväll.

— Så spänn ifrån då. Men hur vill du ta dig hem utan åkdon?

— Grensle på märren.

STOCKHOLM 1908

VICTOR PETTERSONS A.-B. BOKTRYCKERI

— Kan du rida du?

— De va' en sak!

— Har inte gästgifvaren på Storebro någon skjutspojke?

— Visst har han så, men när Petter är ute med Brunte, får jag köra Bläsan, och i middags skjutade han en mamsell till köpingen.

— Du är inte rädd att rida ensam hem genom den mörka skogen?

— Rädd! För hvad skulle en då vara rädder?

— Vargar, röfvare, trolltyg.

— Vargar ha vi inte sett till några här på långa tider och just inga röfvare heller. För resten har jag många gånger ridit ensam genom skogen nattetid och aldrig blifvit ofredad vare sig af röfvare eller vargar, så det får väl gå i kväll också, tänker jag.

— Nå men spöken då? Har du aldrig hört talas om gastar och troll?

— Har väl det.

— Nå, är du inte rädd för dem då?

Flickan sysslade tyst en stund med remtyget på hästen, liksom betänkte hon sig på svaret. Så kom det dröjande:

— Nyttar väl inte till något vara rädd, när en ändå är tvungen färdas vägen hem genom skogen.

— Du är en duktig tös du. Hvad heter du?

— Britta.

— Och hur gammal är du?

— Tolf år, på trettonde.

— Bara tolf år och inte rädd för spöken! Det ska' du ha sex styfver i drickspengar för. Farväl med dig nu och lycka på hemresan.

En stund därefter lunkade Bläsan med sin lätta börda i sakta skridt mot hemmet på den slippriga, knaggliga vägen. Det töade starkt och ett fint duggregn silade ned från den molnhöljda himmelen. Snart var man inne i skogen, där snön ännu låg kvar här och där och lyste gråhvit mellan enbuskar och snår.

Britta kände sig beklämd. Aldrig hade vägen synts henne så lång eller skogen så mörk.

Den resande herrn hade talat om gastar och troll. Kunde det vara någon sanning måntro?

Och nu var det nyårsafton.

Hade hon ej hört att just nyårsnatten var makt gifven trollen att ofreda människorna.

Var det sant att bergakungen i natt höll gästbud under den stora stenen där borta vid milstolpen, halfvägs i skogen? Hur skulle hon våga rida förbi där i mörka natten? Vore väl bäst att blunda och läsa Fader Vår när hon kom midt för stenen. Bara Bläsan ville trafva på lite fortare. — Hon manade på henne med tygeln, gaf henne till och med en liten släng af pisksnärten på länden. Men Bläsan tog saken lugnt, lyfte på svansen, vände på hufvudet liksom frågande hvad som stod på och fortsatte som förut i sakta lunk framåt den mörka skogsvägen.

Det kalla regnet isade flickans trötta lemmar och ögonen slöto sig sömntunga. Ack, om hon väl vore hemma och låg i den varma fällbänken i köket.

Visst hade hon det svårt och sträfsamt hos sin farbroder, den stränge gästgifvaren på Storebro, där hon nu varit sedan Mickelsmäss i höstas och

fått göra tjänst både som piga och dräng, men där var dock bättre än i fädernehemmet, där systemen Katrina nu styrde med järnspira sen mor var död.

Ack, mor, den kära, kära mor!

Nio år var Britta när mor lades på bår. Då kändes det som om all barndomens glädje och fröjd blifvit sänkt med mor i grafven.

Far var sträf och tyst. Aldrig sade han ett vänligt ord. Syster Katrina bannade och slog.

Britta skulle hinna med allt. Tvätta, skura golf, kärna smör, mjölka korna, hålla rent i ladugården, se efter småsyskonen. Aldrig blef det nu som förr tid till en lekstund med barnen nere i byn.

Dristade hon sig ut en eftermiddagsstund på söndagen, blef det hugg och slag då hon kom hem.

Ofta smög hon sig i skymningen bort till kyrkogården och grät på mors graf. Då var det som hörde hon mors stämma tröstande tala om den kärleksrike Guden som älskade små barn och sände sina änglar att hjälpa och skydda dem i faror och nöd.

Om nu mor ville bedja den gode Guden sända en ängel ned till jorden att följa Britta hem genom skogen! Gud hade ju så många änglar. Men så var det nog också många människor som i denna natt behöfde hjälp och skydd mot mörksens makter. Kanske voro nu alla änglarna sysselsatta. Kanske blef där ingen till öfvers åt Britta. — Ja, då skulle hon väl försöka reda sig själf. Mor litade säkert på henne. Mor visste ju att Britta aldrig varit ängslig af sig, utan alltid rask och modig.

Gastar och troll! Det var ju bara vidskepelse, hade mor sagt.

Se nu skingras molnen och en blek månstrimma

lyser fram mellan skogens tallar. Därborta synes milstolpen nedanför den stora trollstenen.

Hoppsan Bläsan! Nu trafva vi raskt förbi. — Fader vår som är — — — Hvad nu då? — Stannar inte krittret midt för stenen!

Hvarför klipper hon så med öronen och blir på sned mot dikesrenen? Sitter gråben på lur bak stenen, eller ser hon bergakungen tråda dansen med älfvadrottningen i snöslasket! — Dumma Bläsan! Där står ju bara en enbuske med lite trasig snö på grenarna.

Men Bläsan ville rakt inte förbi. Nu skygade hon så häftigt åt sidan, att hon nästan vände sig om. Britta gaf henne ett slag med piskan, men i samma ögonblick förnam hon som om en tung kropp vältat sig upp på hästryggen bakom henne. En iskall hand snuddade vid hennes arm, grep tag i tygeln och styrde hästen rätt på vägen.

Nu glömde Britta alldeles sitt Fader vår.

Stel af skräck, lät hon piskan falla till marken och höll sig med båda händer fast i hästens man, då det nu i vildaste fart bar i väg genom skogen.

Till en början visste hon knappast till sig, nära skrämnd från vettet som hon var. Så småningom saktades farten något. Hästen tycktes digna af trötthet, men drefs framåt af en osynlig makt.

Britta försökte reda sina tankar. Hvad hade hänt? Var hon vaken eller drömde hon? Torde hon se sig om? — Nej. Kanske var det maran som red bak på hästen.

Då hördes en tung stönande suck. En röst ljud som en susning i skogen. Eller var det en röst?

Nej, ingen mänsklig, men orden tydliga, hviskande, klagande:

»Månen skrider,
en död man rider.
Var ej så rädder, min vän!»

Huh — — — Britta föll framstupa och slog armarna om Bläsans hals.

Nu var hon riktigt i trollens våld. Nu hade väl både mor och änglarna glömt henne!

Hon ville läsa sitt Fader vår, men hon kunde ej komma tillrätta därmed, hon visste hvarken början eller slut. Endast den sjunde bönen mindes hon, och den upprepade hon ideligen — — Fräls oss ifrån ondo! Fräls oss ifrån ondo! — —

Skulle hon försöka hoppa ned från hästen och sedan gå hem? Ja det skulle hon för visso bara Bläsan ville sakta farten något. Men därtill var väl ingen vän så länge trollet höll i tygeln. Stackars Bläsan trafvade fram med sviktande knän och frustande näsborrar.

Så gick det fort en stund. Britta begynte andas lättare och öppnade ögonen litet för att se sig omkring. Tallar och granar skymtade hastigt förbi, och vinden drog susande genom trädens grenar som en klagosuck.

Var hon ensam, eller hade hon ännu den hemske reskamraten bakom sig på hästen? Tyst, nu suckade det igen. — Var det blåsten eller — — —?

En låg hviskning hördes bakom henne:

»Tiden lider, natten framskrider.
Snart toltimmen slår,
Då sjunker jag ned
i seklernas led.
Kommer ej åter på hundra år.»

Orden dogo bort i en sakta skälvande snyftning.

Britta slöt ögonen på nytt, nästan tillintetgjord af fasa och skräck. Hennes darrande armar omslöt krampaktigt hästens hals, och hufvudet sjönk maktlöst ned mot den lurfviga manen.

Hon visste ej huru länge hon legat så, när hon åter kom till besinning. Framåt gick det alltjämt i skenande fart, men nu begynte skogen glesna. Redan skymta husen i byn och den hvita kyrkans torn synes mellan träden. Snart äro de framme vid kyrkan, där vägen svänger rundt kyrkogårdsmuren.

Britta känner modet växa. Här kunde väl intet ondt hända henne. Här var ju Guds helga boning och mors graf i den vigda jorden. Vågade hon nu se sig om och bjuda trollet i Frälsarens namn stiga af och draga hädan? Hon rätade upp sig och samlade allt sitt mod.

Då hörde hon för tredje gången samma hviskande, klagande röst:

»Månen skrider,
en död man — — —»

Men nu föll Britta in, beslutsamt vändande sig om:

— Antingen du är lefvandes eller död, ditt leda troll, så sitt af hästen och packa dig i väg i Guds namn!

Då skar en blixtnedslåg genom luften. Var det ett stjärnfall?

Bläsan stegrade sig darrande. Så hördes en tung kropp falla med ett duns i backen, och i vildt sken rusade hästen nedåt bygatan så gnistorna

flögo om hofvarna. Först vid stalldörren på Storebro stannade det skälvande, löddriga djuret.

Britta gled ned på marken mer död än levande, mekaniskt famlande efter stalldörren.

Klockan i tornet slog tolf slag, ett nytt sekel gick in.

Ett bondbröllop.

Syster Katrina skulle stå brud. Det var midsommartid, och kyrkan stod sirad med lög och blommor och krösonris.

Från den krokiga bygatan hördes bröllopsmarschens glada låt. Nu var bröllopskaran i annalkande. Bruden till häst som öfligt var, brudridare och spelmän i spetsen.

Grann var hon Katrina, där hon satt stel och rak i den höga sidsadeln med kyrkekrona af silfver på det svarta glänsande håret. Brudsmycken och grannlåt hade hon i mängd, och brudsättran hade gjort sitt bästa att styra ut henne med kedjor och spännen och silverbälte om lifvet. Den förgyllda halskedjan föll ned öfver en brokig silkesduk, som var hopfäst i kors öfver bröstet med nålar och

konstfulla smycken, och ett bredt randigt sidenförkläde dolde nästan den veckade mörkgröna klädeskjorteln, som var ett arf från mormors mor.

Bland brudtärnorna syntes äfven Britta, som nu hade växt upp till en fager femtonårig ungmö med ljust hår och blåa ögon, finhylt och välväxt. Händerna små, men hårda och valkiga af hårdning och arbete.

I häpen beundran såg hon på bruden.

Tänk, så grann Katrina var!

Men glad såg hon då inte ut att vara. De tunna läpparna hårdt slutna och de stickande mörka ögonen rakt seende framför sig. Måntro det inte var så roligt att stå brud?

Riktigt glad och munter som andra hade ju Katrina aldrig varit, liknade far med sitt slutna lynne. Men i dag skulle hon väl vara nöjd och belåten när hon fått till brudgum den rike garfvarn från köpingen. Och det var hon nog också, fast hon inte aktade visa det.

Folket hurrade, bröllopsmarschen ljöd. Det var ett ståtligt följe.

Hvar de drogo fram stod kyrkfolket vid vägen och rent försågo sig på all denna grannlåt.

Kunde då inte Katrina se lite gladare ut!

Om Britta varit i hennes ställe? Fast nej, det ville hon då inte. Ville nog aldrig träda i brudstol. En brud måste ju alltid hafva en brudgum, och här var då ingen bland alla socknens ungersvenner hon kunde gilla, det kände hon. Inte ens den vackraste af dem, Långe Matts på herrgården, han som stod så högt i flickornas gunst.

Nej, honom allraminst, fast han nog sträfvade efter hennes gunst.

Det sades han var af tattarsläkt. Det syntes äfven af hans mörka hy och svarta ögon. Lång och välväxt var han, längre än de längst. Därtill djärf och modig, byns värsta slagskämpe. Nej, en sådan ungersven var ej efter Brittass sinne. Hellre då ingen.

Det var väl också för tidigt för Britta att hafva bekymmer om slikt. Ännu ville hon ej tänka på giftermål på många år. Hon önskade först komma ut i världen och se sig om. Hon ville se de stora städerna och det vida hafvet som hon aldrig skådat.

Så sväfvade hennes tankar långt bort från det närvarande, medan bröllopståget drog fram genom byn vid musikens toner.

Nu voro de framme vid kyrkporten, där brudgummen mötte med sitt svennefölje, och så tågade hela skaran in i det löfpryddade templet vid högtidlig psalmsång.

I bröllopsgården var allt pyntadt och fint. Det stora hästskobordet stod dukadt i storstugan, och spelmännen spelade gästerna till bords efter rang och ordning.

Skam den som ville göra sig förmer eller sitta högre än den som värdigare var!

Främst satt brudparet med värdig prostfar vid brudgummens högra sida. Därefter klockaren, kyrkvärden, nämndemannen och byamännen, hvar efter sin värdighet. På andra sidan om bruden prostmor och så alla männernas hustrur i tur och ordning.

Tvåne af brudsvennerna hade till uppgift att föra gästerna till bords eller »bora» dem, som det hette, och det var intet lätt arbete. Alla läto sig krusas och trugas öfvermåttan, kvinnfolken värst. De klamrade sig fast bakom dörrar och möbler och måste ofta med våld dragas fram till bordet.

— Kära, inte anstår mig sitta så långt fram. Här är väl den som förnämligare är än jag. Kära, låt mig sitta nederst!

Så ljud det ibland dem, men ändå sågo de högst förnöjda ut, att de blifvit så trugade, när de slutligen kommit på sina platser.

Vördig prostfar läste högt en bordsbön, klockaren tog upp en psalm, hvori alla instämde, och så grep man sig an med välfagnaden.

Stora väldiga fat framsattes med kokt kött och fläsk, skinka, fårbogor och korf, ärter och bönor. Äfven inkokt fisk, ål, gädda, sik och braxen. Till köttet bjöds senap och pepparrot; den senare, tillagad med mjölk, såg ut som en tjock gröt. Där-efter kom sötgröt, pannkaka, ostkaka och sötost, till mesta delen förning, samt stora fat med strufvor, bröllopstårtor, konstrikt utsirade, och sockerkonfekt.

Brännvin och öl bjöds rikligen. Äfven kvinnorna smakade på brännvinet. Det var så tidens sed.

Brännvin var i dagligt bruk. Hvarje bonde brände själf till husbehof, och mångenstädes fick det ofta ersätta sofvel till brödet.

Dock söp ej folket på långt när så mycket den tiden som nu. Dryckenskapslasten var ej så allmän. Brännvin nyttjades dagligen, men det nyttjades med måtta.

Britta, som var händig och förfaren i husliga sysslor, blef till god hjälp vid gästernas förplägning, och mången ungersvens beundrande blick följde hennes täcka gestalt, då hon nått och behändigt bar omkring de fyllda faten och de skinande ölkanorna.

Gammel-Stina, kokerskan, drog henne sakta i kjolen nere vid köksdörren.

— Vill I något? sporde Britta.

— Passa på och tag ut pysslingefatet innan gästerna gå från bords, hviskade Stina med köksdörren på glänt.

— Pysslingefatet?

— Ja visst, det står under brudens stol.

— Hvarför står det där?

— Trösta mig för den tösen så okunnig hon är! Pysslingarna ska ju ha med af välfagnaden, vet ja'!

— Pysslingarna! Hva' ä de för några?

— Dvärgafolket, trollen, hviskade Stina ifrigt. Har hon inte hört att bruden ska ge trollen smaka af bröllopsmaten, så får hon tur och lycka i äktenskapet?

Det hade Britta aldrig hört.

— Så hör hon det nu då. Kvicka sig bara och smussla hit fatet, så får jag sätta ut det vid lagårsknuten.

— Tror I jag dristar mig gå fram till bruden i slikt ärende? Prostmor sitter nu och språkar henne an.

— Gör som hon vill, men skyll sig själf om Katrina får trollskott i kväll, muttrade Stina och smällde till köksdörren.

Katrina trollskott! Nej, det ville då inte Britta

vara med om så här på bröllopskvällen. Nog för hon trodde Katrina kunde reda sig med trollen. Skulle just vilja se det troll eller spöke som kunde skrämma Katrina! — men i alla fall — — — —

Visst kunde pysslingarna få litet med af gudsgåfvorna, det unnade Britta dem gärna. Om sen Katrina hade nytta eller skada däraf, det kom henne intet vid.

Så tog hon den blankskurade stånkan, nyss påfylld med det skummande hembryggda ölet, gick fram och ställde den vid brudens sida. Böjde sig sedan sakta ned bakom stolen, tagande lerfatet till råga fylldt med stycken af välfägnadens alla sorter.

— Gå nu i lagårn med tomtegröten, mens jag ställer ut pysslingefatet, kommenderade Gammelstina.

Tomten skulle ju också ha sin del, det var ju intet nytt för Britta.

Visserligen hade hon själf aldrig sett någon tomte, men att han fanns, den lille snälle gubben som om nätterna vaktade hus och gård, därpå var hon så viss som på amen i kyrkan.

Hade inte Stall-Petter på Storebro sett honom många gånger på höslindret? Och en morgon kom Petter från stallet med röda ögon och svullet ansikte, jämrande sig att han fått en örfil af tomten så han tumlat i vägen, för det han glömt gifva hästarna nattfoder.

Det glömde han nog aldrig mer!

Britta satte grötfatet på flon och sköt sakta till ladugårdsdörren. Gick så med dröjande steg genom täppan tillbaka mot huset.

Inifrån storstugan hördes gästernas högljudda sorl blandadt med spelmännens låtar.

Hvad det ändå här ute var svalt och godt i den stilla sommarkvällen! Vågade hon sätta sig ned en stund att hvila på löfsalens bänk? —

Måltiden var slutad. Bord och bänkar flyttades ut på gården, och spelmännen spelade upp till dans.

Först skulle bruden dansa ett hvarf med hvar och en af de manliga gästerna, börjande med prästen och sen vidare i tur och ordning. Det var ett styft arbete.

Med hufvudet högt uppuret, stadigt och stelt så att den tunga kronan ej skulle falla af, svängde hon sakta och sirligt omkring, röd och varm, med svetten pärlande ned åt kinderna. Modigt höll hon ut till sista man, och äfven vaktpojken hugnades med en sväng, oaktadt han, blyg och försagd, ifrigt protesterade. Därefter satte sig bruden i lillkammaren bland de gifta kvinnorna och deltog ej mer i dansen.

Ute i löfsalen satt Britta och njöt en välbehöflig hvila efter middagsbestyren. Dansen i den kvafva stugan lockade henne ej. Här ute var så friskt, så ljufligt stilla och lugnt.

Då syntes Långe Matts i löfsalens öppning.

— Sitter Britta här i ensamheten? Jag har letat efter henne både på kammare och loft. Nu går slängpolskan som bäst därinne och glädjen står högt i tak. Kom, lätom oss ta en sväng!

Han drog henne sakta i armen.

— Inte med mig, jag är trött.

— När hon hvilat sig då?

— Det lyster mig ej dansa i kväll, sade Britta snäfft.

— Då sätter jag mig här och språkar en stund, Jag har ett spörsmål till Britta, som jag länge hågat framföra.

Men nu hade Britta inte tid, måste hjälpa Gammel-Stina i köket. Och så försvann hon.

Långe Matts blickade mörkt efter henne.

Så var det alltid. Aldrig hade hon tid att språka med honom. Hal som en ål gled hon undan, så fort han närmade sig.

Sällan var hon att träffa. Syntes aldrig på lekstugorna i byn. Höll sig för god kan tänka! Var han då inte bra nog? Han, fördräng på den stora herregården och som stod så väl hos förvaltaren att han hvilken dag han ville kunde få öfvertaga den bästa arrendegården? Pengar hade han sparade och för visso kunde han få hvilken flicka han ville i hela socknen. Alla sågo honom med blida ögon, alla utom Britta. Men han skulle nog kufva hennes stolta sinne!

Mörk i hågen trädde han åter in i storstugan, där dansen fortgick hela natten.

»Gossar och töser svängde lustigt om.
Knappast en blund i deras ögon kom.»

I nattstugan breddes tjockt med halm på golfvet. Där sofvo manfolken sida vid sida. Kvinnorna lågo på loftet.

Andra dagen, när gästerna vid en riklig måltid blifvit väl förplägade, skulle långdansens gå genom byn.

Spelmännen spelade opp:

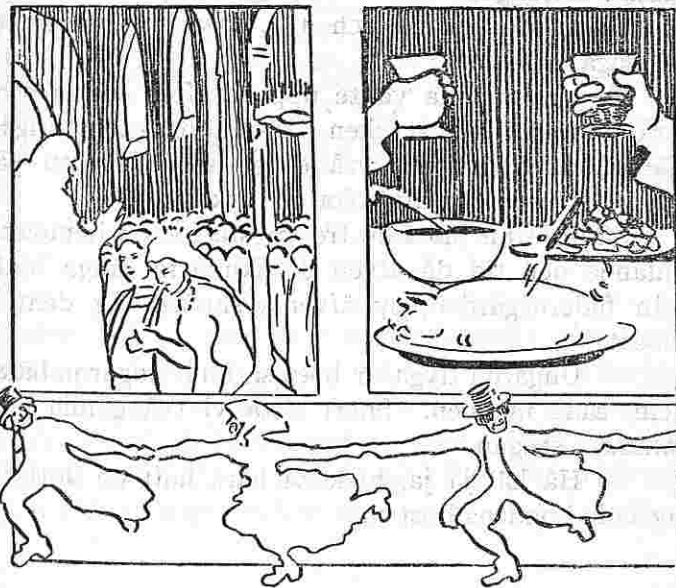
»Hej, tomtgubbar ta'n i ring
och låt oss lustiga vara!»

Så ställde man upp sig hand i hand i en lång rad, brudparet främst. I sirliga bukter och svängningar, bugande, nigande och hoppande i musikens takt, gick dansen genom byn. Ur hus och i hus, genom portar och grindar ringlade sig den långa kedjan. Alla drogos med, unga och gamla, barn, gubbar och gummor, pustande och stånkande. Ingen undslapp, med skulle de vara, ty

»Lustigt går det till på bröllopp!»

Sen vände de åter till brölloppsgården igen och där fortsattes med dans, mat och dryckjom hela natten intill ljusan dag.

Tredje dagen begynte de långväga gästerna bereda sig till affärd, men byns ungdom höll på med dans och lekar intill sena kvällen. Ty intet hedersamt brölloppsgille kunde försiggå på mindre än tre dagar.

Sagan om Svanalill.

Där bodde en bonde i Lilleverke by. Sju söner hade han, men ingen enda dotter.

Och grämde det storligen bondens hustru, att hon ingen dotter ägde.

— Sju söner äro bättre än tio döttrar, sade mannen. Kvinnfolk ha vi Gudi nog till föga fromma för landet. Män tarivas bättre, att odla jorden och tjäna i konungens här.

Hustrun suckade och teg. Det var ju intet att säga häremot.

De sju sönerna växte upp en efter annan och förkofrade sig i alla stycken. Två af dem togo krigstjänst och ytterligare två drogo ut i världen på öden och äfventyr att söka sig utkomst.

Så vore nu blott de tre yngsta kvar i hemmet, bidande den tid då äfven de skulle få draga bort från fädernegården, ty äfventyrslusten låg dem i blodet.

— Ungarna flyga ur boet så fort vingarna bära dem, sade mannen. Snart sitta vi två gamla ensamma i stugan.

— Hå hå, ja ja, hade vi bara haft en dotter! suckade bondens hustru.

Så hände det sig när den yngste pilten fyllt sju vårar, att bondens hustru en dag gick ut i skogen att plocka kröson. Solen brände het, men inne mellan träden var det svalt och ljufligt. Tall-

— såg hon skogsfrun stå vid sidan —

barren doftade och de röda bären lyste bland tufvorna. Så följde hon stigen allt djupare in i skogen.

Slutligen kände hon sig trött och tung i hufvudet af att böja sig mot marken. Hon satte sig ned att hvila under ett stort träd med yfviga grenar, som gåfvo skugga och svalka.

Då kommo de gamla tankarna öfver henne igen. Om hon ändå haft en dotter till bistånd och hjälp i de husliga göromålen, när åren snart började taga ut sin rätt! Men nu var det för sent att önska något i den vägen. Fyrtionio år fyllde hon vid nästa Mickelsmessa. Måste väl snart lita till legda händer. Det skulle allt kännas tungt. — Så suckade hon och tyckte att träden suckade med henne, de susade så vemodigt.

Då hördes ett gällt skratt, och vid det hon vände sig om, såg hon skogsfrun stå vid sidan, iklädd en grön skiftande klädnad och med utslaget hår. På hufvudet bar hon ett huckle eller slöja af hvitt, tunt tyg, liknande spindelväf, som nästan dolde hennes ansikte.

Bondens hustru vardt mäktig häpen och visste sig ingen råd huru hon lyckligen skulle undkomma detta äfventyr. Att det var skogsfrun kunde hon ju granneligen förstå. Slika åthäfvor hade väl ingen kristen människa.

Så skrattade trollet igen. Det lät som en skata. Hustrun ryste till, det var ju för ohyggligt!

— Du sitter under önsketrådets skugga och önskar dig ett flickebarn, sade trollet! Hvad vill du gifva mig om din käraste önskan går i uppfyllelse?

— Intet vill jag gifva dig, ty du hafver ingen makt öfver kristet blod. Gud är den som råder öfver människans ingång och utgång här i lifvet, svarade bondens hustru sakta med darrande röst.

— Hvad makt jag hafver, det kunde du blifva varse, om jag ville den bruka. Men efter du sitter under önsketrådets skugga, skall intet ondt hända dig, och hvad du åstundar skall blifva dig beskärdt.

En dotter skall du föda innan häggen åter blommar. Men det rådet vill jag gifva dig: Vakta henne väl för bergakungen! Låt henne aldrig ensam gå genom skogen, ty det skall vålla hennes ofärd. Nu har jag varnat dig.

Och så försvann hon, som när en dimma skingras, men långt borta i skogen hördes ännu en gång det gälla hemska skrattet.

Nu gick solen ned och skymningen föll hastigt på. Bondens hustru började vandra mot hemmet, men vägen var ej god att finna i mörkret. Hon gick och gick och allt tätare blef skogen. Vilse stigar vandrade hon hela natten med trötta stapplande steg. Först när dagen begynte gry tänkte hon på att vända sin tröja med avvigssidan ut och se, då var hon straxt hemma vid hagen där korna betade.

Mannen var mycket misslynt öfver hustruns långa bortovaro.

— Du har väl legat och sofvit i en skogsbacke, efter du dröjt så länge, sade han.

Hustrun omtalade att hon gått vilse hela natten samt berättade om sitt möte med skogsfrun och att denna förespått henne att hon skulle få en dotter.

— Sådant enfaldigt prat! snäste mannen. Skulle du bli välsignad med lifsfrukt, som går in i ditt femtionde år vid Mickelsmessa?

— Sara var nittio år när hon födde Isak, genmälde hustrun saktmodigt.

— Sara ja! Det var på den tiden när det skedde tecken och under, men nu är underverkens tid förbi. Kom inte med något käringprat om skogsrå och troll, det är bara vidskepelse. Du har legat

och sofvit i kvällningen och drömt alltihop. Det är min mening om saken.

Ja, kanske var det så. Far hade ju alltid rätt.

Men när vintern gått och vårsolen smält bort drifvorna och blåsippor och vårlökar begynte spira upp i skog och mark, då kom storken en tidig vårmorgon till bondens hustru med ett litet fagert flickebarn.

Blåögd var hon och gullhårig, röd som en ros och vit som en svan, och Svanalill fick hon heta.

Så hade nu bondens hustru fått sin käraste önskan uppfylld. Hon hade en dotter, en sådan liten rar Guds ängel som hon aldrig skådat förr.

Men nu började hon blifva rädd att hon ej skulle få behålla sin skatt. Hon tänkte på skogstrollets tal om bergakungen och grubblade både dag och natt hur hon skulle kunna värna och skydda sitt barn för ofärd. Hvarje kväll då hon svepte den lilla gjorde hon korstecknet på barnets bröst, och innan hon gick till hvila ritade hon med krita ett kors på dörrtröskeln, ty då hade trollen ej makt att gå däröfver.

Och allt som lilla Svana växte upp vaktades hon troget af mor och bröder. Aldrig fick hon gå ensam utom gården. Ständigt hade hon en af bröderna i följe.

För skogen blef hon alltid varnad och skrämd. Där var så mörkt och farligt! Bröderna talade om jättar och troll och alla vilda djur som funnos där, björnar och ulfvar och annan farlighet, och modren förtäljde henne sagan om den bergtagna som skulle gå i ottensången, men gick vilse i skogen och kom

till bergakungens slott där hon hölls fången i åtta runda år.

Skogen hade ej heller något lockande för Svanalill. Den syntes henne så hemsk och mörk. Hon älskade solen, ljuset, fåglarnas sång och blomornas doft på ängen. Där lekte hon helst eller satt hon nere vid bäcken och lyssnade till vattnets sakta sorl kring stenarna.

En lekkamrat hade hon också som var hennes ständige följeslagare. Det var Sven i granngården, en ljushårig hurtig pilt, fem år äldre än Svana. Ända från deras spädaste år lekte de ständigt tillsammans, och ingen kunde bättre än Sven taga vård om lilla Svana och förnöja henne med lekar och upptåg. Om vintern uppförde han åt henne stora skimrande slott af snö, eller styrde han hennes kälke utför backar och drifvor i svindlande fart. Om sommaren byggde han kvarnar vid bäcken och täljde båtar och skepp af bark, som gungande fördes bort med strömmen.

Föräldrarna sågo med blida ögon huru de båda barnen lekte tillsammans och fästade sig vid hvarandra. Svens fader var död och vid myndiga år skulle Sven själf öfvertaga gården. Det var ett godt hemman med vida åkerfält och nyodlingar och Svens moder styrde allt med nit och omsorg och samlade ägodelar år efter år. Så tänkte de gamle att det nog vore förmånligt och bra för Svanalill att bli matmoder i ett sådant förmöget och välförsedt hus.

Svens moder höll också Svana mycket kär och önskade gärna få henne till svärdotter. Hon var just som en solstråle, den lilla ljusa älfvan, som

smög sig in i människornas hjärtan. De måste alla älska henne.

Af de sju sönerna var nu endast den yngste kvar i hemmet att hjälpa fadern vid plog och harf. Snart skulle far och mor öfverlämna gården till honom och flytta in i undantagsstugan. Då vore det godt att ha lilla Svana väl försörjd.

Så voro de alla ense om den saken, och då Svanalill fyllde sitt sextonde år, blef hon trolofvad med Sven. Vid midsommarstid skulle bröllopet stånda.

Att Svanalill skulle gifta sig med Sven, det föll sig så naturligt för henne. De hade ju vuxit upp tillsammans och hon kunde ej tänka sig att lefva skild från honom. Också var han henne kär som hennes barndoms vän och lekkamrat. Af alla ynglingar hon sett syntes henne ingen så vacker och hurtig som Sven, han var den bästa af alla.

Svanas moder tänkte nu sällan på skogsfruns elaka spådom. Blefve Svana väl gift så skulle trolldomens makt vara bruten, det trodde hon för visso. Svana hade nu många gånger gått genom skogen, dock aldrig ensam. Det hade blifvit till en vana att någon alltid skulle vara henne följaktig, och själf kunde hon aldrig riktigt öfvervinna sin barnsliga rädsla för allt det hemska och outgrundliga, som måste finnas där inne bland trädens dunkel.

Vid en liten öppen plats i skogen ej långt från hemmet, fanns en källa med klart rinnande vatten. Där var ej så mörkt och dystert som under de tätå furorna. Löfträd och hagtorn växte rundt omkring, och solen lyste på den mjuka mossan och blom-

morna vid källans rand. Hit hade ofta Svanalill pläгат gå i sällskap med Sven att plocka blommor och dricka af det friska ljufliga vattnet.

Här sutto de nu en sommarkväll och talade om sin framtid, om sitt stundande bröllop och huru de tänkte ställa det i sitt blifvande hem. I dag hade lysning förkunnats för dem första gången, och i morgon skulle Sven resa till staden för att köpa fästegåfvor, psalmbok och ring och en blommig silkesduk.

Ett litet guldhjärta hade Svana fått på trolofningsdagen att bära i en snodd kring halsen. Nu satt hon och lekte därmed och virade snodden om fingret.

— Säg mig nu, Svanalill, huru du önskar ställa det därhemma, både ute och inne, yttrade Sven. Mor säger att allt skall blifva såsom du bestämmer det.

— Ack nej, låt mor råda nu som förr, hon förstår ju allting bättre, jag är så ung och oveten.

— Två matmödrar i samma hus, det blifver en för mycket, säger mor. Hon flyttar därför in i sitt nya undantagshus till midsommar. Jag är nu husbonde på gården, och då är det ju äfven tillbörligt att min hustru blifver den styrande matmodern. Är det någon sak du ej förstår, kan du alltid rådgöra med mor. Hon är villig gifva dig goda råd och vara dig till hjälp, när så behöfs.

— Jag behöfver nog ofta din moders råd, och väl för mig att hon är så klok och förfaren. Måtte jag blott kunna vara henne till lags och bli dig en god och kärleksfull hustru genom hela lifvet!

— Gud välsigne dig för dessa ord, min hjärtevän, min lilla Svana! Må jag hellre mista min högra hand, än vålla dig den ringaste sorg.

Svana log ett solljust leende.

— Sorgen och Svanalill trifvas ej godt tillhoppa, genmälde hon och lade tryggt sin hand i hans, men hvad som än månne bli oss förunnadt af glädje eller sorg, så vilja vi bära det gemensamt, med Guds hjälp.

— Det vilja vi, svarade ynglingen enkelt och trohjärtadt och slöt den lilla handen fastare i sin.

Så sutto de ännu en stund i förtroligt sampråk. Skymningen sänkte sig alltmer. De betande hjordarnas klockor klingade på afstånd, och talltrastens sång hördes fjärran i skog.

Hand i hand gingo de sedan sakta mot hemmet i den stilla helgdagskvällen.

Morgonen efter, när Svana klädde sig, saknade hon sitt guldhjärta. Snodden hade gått af och det lilla smycket var borta. Hon letade ifrigt efter det öfverallt i sin kammare, men det stod ej att finna, och hon vardt mycket bedröfvad.

Kunde hon hafva tappat det vid Skogskällan? Hon mindes att hon suttit och lekt med det, när hon samtalande med Sven. Helst hade hon sprungit dit straxt för att söka, men i dag var det så mycket att syssla med, hon måste hjälpa mor i tvättstugan hela dagen. Inte vågade hon tala om det för mor heller, då finge hon säkert bannor.

Måntro det bådade olycka att hon tappat Svens gåfva? Hon måste finna det innan kvällen, då Sven väntades hem från staden. Hur skulle hon töras gå ensam i skogen? Det hade hon aldrig

djårfts förr, men det var ju ingen annan vån. Stigen kände hon väl och vägen var ej så lång, det fick väl gå.

Hela dagen måste hon tygla sin otålighet och förblifva vid arbetet. Först i kvällningen när mor gick ned till bäcken för att skölja kläderna, smög sig Svanalill ut genom hagens grind och sprang med lätta steg den smala skogsstigen fram till källan.

Häpen stannade hon och strök de blonda lockarna ur pannan. Var det en synvilla? Bredvid källan stod en fager ungersven, klädd i herremansdräkt med jaktväska och gevär, och i handen höll han Svanas guldhjärta.

I den första häpenheten tänkte hon vända om och fly därifrån, men då hon såg sitt smycke i främlingens hand, stannade hon tveksam.

Höfviskt hälsande, tilltalade han henne med en mjuk och välljudande röst.

— Är du källans dryad, sköna jungfru, eller skogens huldra? Vid alla gudar, så vänt ett vif har jag aldrig någonsin skådat! Men låt ej min åsyn skrämma dig, hulda skogsnymf! Jag är blott en stackars dödlig, som trött af jakten hvilat här en stund och släckt min törst i källans klara vatten.

Svana förnam en underlig känsla af vanmakt. Hon ville springa därifrån, men förmådde ej röra vare sig hand eller fot. Främlingens mörka strålände ögon omsvepte henne med trollmakt, och hans stämmas mjuka tonfall smekte hennes öra, fast hon ej förstod de granna orden. Pulsarna brände och hjärtat slog, ej af rädsla, men i känslan

af någonting nytt, ljuft, underbart, som hon förr aldrig erfarit.

— Säg mig ditt namn, lilla skogstroll, bad han.

— De kalla mig Svanalill, hviskade hon blygt, men frimodigt.

— Svanalill! Ett förtjusande namn. Så är du ändock ett litet människobarn? Så mycket bättre, jag kan då hoppas få se dig flera gånger. Men var nu ej så blyg, lilla Svanhvit. Kom, sätt dig här på tufvan och låt oss språka en stund. Se, hvad jag funnit här i mossans sköte, ett litet hjärta af guld. Det är en lyckogåfva som jag vill förära dig, om du skänker mig något i utbyte.

— O, det är mitt smycke! Jag har tappat det här och kom hit för att leta efter det. Ädle herre, jag beder eder att I villen gifva mig det tillbaka.

Flickan räckte ifrigt darrande fram sin hand.

— Nå nå, sköna jungfru, inte så brådtom! Du säger att du tappat ditt guldhjärta här och önskar få det tillbaka. Det är mycket oförsiktigt att tappa sitt hjärta, min lilla vän! Det kan lätt hända att man aldrig återfår det. Nu har jag lyckligtvis funnit det, men nu behåller jag det också som en underpant på att du gifver mig ditt eget unga hjärta i utbyte, mitt har du redan eröfrat.

Han fattade djärft hennes hand, och åter om-sveptes hon af hans brinnande blickar.

Hon förstod ej hvarför hon blef så het, blodet gick i vågor, men på samma gång kände hon fruktan och ångest.

— Drif ej gäck, ädle herre, med en ringa okunnig flicka. Inte viljen I väl beröfva mig min

tillhörighet. O, jag beder eder ännu en gång, gif mig smycket tillbaka! Jag — — jag — — Hon kunde ej fortsätta, tårar kväfde rösten.

— Vid Jupiter! Gråt ej, Svanalill, dina tårar komma mig att blygas. Se här har du din lilla leksak, tag den. För mig har den intet värde, om du ej godvilligt gifver mig den, men någon hittelön har jag väl förtjänt. En kyss från dina läppar, ljufvaste? Den vore värd ett kungarike.

Han drog henne närmare intill sig.

— O, släpp mig, släpp mig, låt mig gå! bad hon ångestfullt. Jag måste skynda, mor väntar mig i hemmet. Ack, jag borde ej gått ensam hit!

— Enfaldiga flicka, var ej rädd, jag vill dig intet ondt. Han släppte hennes hand och tog ett steg tillbaka. Jag skall genast aflägsna mig, om du önskar det, men rådes du att gå ensam hem, så vill jag följa dig genom skogen. Du kan gå lika tryggt vid min sida som i din moders sällskap.

Svana gaf ej något samtycke härtill. Med brådskande steg och klappande hjärta skyndade hon mot hemmet och främlingen följde henne under tystnad. Hon vågade ej se på honom, men hon erfor en bäfvande lyckokänsla då han gick vid hennes sida, och vägen tycktes henne alltför kort. Ändock hastade hon framåt, liksom skrämnd af hans närhet.

Då de hunnit fram till skogens slut där hagens grind skymtade, stannade Svana och räckte honom handen till afsked.

— Följ mig nu ej längre, ädle herre. Farväl och haf tack för eder vänlighet.

— Jag skall ej följa dig längre, om du lofvar att möta mig åter vid källan i morgon afton.

— O nej, det kan jag inte lofva.

— För visso kan du det, om du vill, lilla Svana! Jag vill vänta dig där hvarje kväll i solnedgången tills du kommer. Glöm det ej!

Men Svana var redan innanför grinden; utan att se sig om försvann hon mellan träden. Misslynt vände han tillbaka samma väg.

Under de närmast följande dagarna, gick Svanalill som i en dröm. Mekaniskt utförde hon sina sysslor, talade och svarade, men allt omkring henne var som beslöjadt. Innerst inom sig såg hon ständigt bilden af den vackre främlingen vid källan. Hans mörka eldiga ögon brände sig in i hennes själ, och den smekande stämman hviskade: »Kom, kom! jag väntar dig». Då det led mot skymningen kände hon sig mer och mer orolig, det var som en osynlig makt drog henne bort mot skogen. O, hur skulle hon kunna emotstå, hur skulle hon kunna öfvervinna en sådan frestelse! Det var som en förtrollning.

Så länge Sven var hos henne kände hon sig lugnare, men så fort hon blef ensam började oron igen. Hon visste sig ingen råd, hon gick i en ständig ångest. Hvad hade då händt henne? Var det ej själfva bergakungen hon råkat ut för? O, Gud i himlen, bistå mig! suckade hon. —

Så en kväll kom far hem från åkern trött och törstig. Mor stod vid tråget och lagade till deg.

Svana satte fram stånkan med det hembryggda ölet på bordet. Far tog sig några klunkar.

— Det smakar surt och kvalmigt, sade han.

Jag vill hellre ha en dryck friskt källvatten från Skogskällan. Du kan gå och hämta litet åt mig, Svanalill.

— Ack, töfva bara en endaste minut tills jag slutat med degen, så springer jag själf, sade mor ängsligt.

— Hvad är det för dumt prat! Är tösen för god att gå till källan och hämta vatten när jag befäller. Nu går hon, och därmed jämt.

Svana var redan utom dörren.

Hustrun teg, hon vågade ju aldrig säga emot sin man, men så fort hon slutat sitt arbete och tvättat sig om händerna, smög hon sig ut för att följa efter flickan.

Men hvad fick hon väl se när hon skyndade genom hagen! Där invid en buske låg den likaste påläggekalven stönande och kippande med utsträckt hals.

Nu var ej tid att springa till skogs, nu gällde det att genast hämta far och slaktknifven. Kalven måste stickas om den skulle bli till nytta.

Det blef nu så mycket att syssla med för både far och mor nere i bryggstugan, så Svanalill och källvattnet kom rent i glömska. Solen hade längesen gått ned, när flickan med darrande steg nådde hemmet, skyggt seende sig omkring. Far och mor syntes ej till. Hon ställde vattenkrukan på bänken i stugan och smög sig sakt upp på kammarloftet.

— Hvad fattas dig, barnet mitt? sporde modern ängslig morgonen därpå. Du ser så blek ut och dina ögon äro röda. Har du sofvit illa eller haft elaka drömmar?

Svana vände bort hufvudet och teg.

— Sven var här i går kväll, fortfor den gamla, men du hade redan gått till hvila, och jag ville ej störa dig.

— Jag var så trött, mor, och så hade jag hufvudvärk.

— Hm — — — det brukar du aldrig ha ondt af. — Har väl inte råkat ut för något trolltyg heller! Du har inte sett så duktig ut de sista dagarna, det tyckte Sven också. Fattas bara att du skulle bli liggande sjuk nu, när bröllopet stundar.

Svana kväfde en suck.

— Åh, jag blir nog inte sjuk, och för resten brådskar det väl inte med bröllopet.

— Brådskar det ej med bröllopet, säger du, när det lyser ut på söndag! Ja ja, vi få väl höra hvad Sven säger om den saken.

— Jag måste tala med Sven i dag, sade flickan med låg, ansträngd röst, jag går nu straxt dit in.

— Ja, då följas vi åt. Jag har också ett litet ärende till mor Annika.

Men Sven stod ej att träffa. Han hade tidigt på morgonen gått ut till nyodlingen och väntades ej hem före kvällen.

Efter en stunds samspråk med mor Annika gingo de med henne ut att se på det vackra linet, som växte och frodades på åkern nere vid vägen.

Bäst de stodo där invid ledet, kommo tvänne ryttare hastigt ridande förbi. Den ene af dem, vacker och ståtlig, lyfte på hatten hälsande och fäste sina mörka strålande ögon på Svanalill.

Hon både rodnade och bleknade, men de båda gamla blefvo det ej varse, de stirrade häpna på de granna ryttarne.

— Hvad kunde det vara för en fin herreman, som hälsade så höfviskt? undrade Svanas moder.

— Det var den unge grefven på Berga, sade mor Annika. Han har varit utomlands i flera år, men är nu hemkommen.

— Så, är han hemma nu. Ja, det har varit tomt och tyst på Berga ända sedan gamla grefven dog. Nu skall där väl bli fester och lustbarheter liksom förr i tiden och jägare med hundar och koppel och jaktpartier i skogarna. Törhända blir där snart bröllop också.

— Ja, det sägs att han friar till den rika fröken på Hammarby, upplyste mor Annika.

— *Den gamla!*

— Ja inte är hon så värst ung och inte ser hon mycket ut för världen heller, men han behöfver väl rikedom, kan tänka, han har ju svirat bort hela sitt fädernearf. Och hon tager honom nog tillgodo. Alla kvinnfolk äro ju galna i den vackra Berga-grefven.

— Ja vacker är han, det kan ej nekas. Han ser så ståtlig ut som en kung.

— Han gör så och därför kallas han också Bergakungen.

— Bergakungen! — — hu då, det var ett styggt namn. — Men kom nu, Svanalill, det är tid på att gå hem.

Den unga flickan hade hela tiden stått andlös lyssnande till de gamlas samspråk. Nu kände hon sig nära att svimma af sinnesrörelse och stödde sig hårdt mot grindstolpen.

— Bevare mig väl, hvad kommer det åt flickan! ropade modern ängslig. Hon är ju blek som

ett lik och darrar som ett asplöf. Ja, är det inte det jag säger, att hon råkat ut för något otyg, hon har varit så konstig hela veckan.

— Ack nej, mor, jag har bara lite värk i hufvudet, solen bränner så het.

— Vi stå ju också här midt i solgasset, sade mor Annika. Sannerligen ser du inte riktigt sjuk ut, lilla Svana! Gif henne en kopp varmt hyllevatten* och bädda ner henne, så går det nog öfver.

När modern en stund därefter kom upp på Svanas kammare med den varma drycken, satt flickan på sängkanten och snyftade öfverljuddt.

— Se här, drick nu, barnet mitt, och lägg dig sedan, så blir du snart kry igen.

— Det nyttar intet till mor, jag kan ändå aldrig bli som förr. Jag önskar jag måtte få dö.

— Gud bevara mig, så syndigt du talar. Hvad är det som tynger ditt sinne så hårdt? Inte kan det vara Sven som vållat dig någon förtret?

— Ack nej!

— Är det någon annan då?

Intet svar.

— Nu skall du anförtro mig hvad det är som gör dig sorg. Kanske kan jag hjälpa dig.

— Ingen, ingen kan hjälpa mig. O, jag är så olycklig!

— Detta står inte rätt till, käraste barn, du ser ju alldeles hjärtskrämd ut. Såg du någonting vid Skogskällan i går kväll?

— Ja, hviskade Svana darrande.

— Det var väl aldrig skogsfrun själf?

* Hyllevatten = fläderté.

— Nej, det var — — — det var — — —

— I Guds namn, hvem var det du såg?

— Bergakungen!

Den gamla sjönk stönande ned på stolen.

— Så är då olyckan kommen öfver oss, jämrade hon sig. Ve mig, att jag skulle låta dig gå ensam till källan! Är du viss på att du såg bergakungen själf, det leda trollet?

— Kära mor, inte var det något troll jag såg. Det var ju *han*, Bergagrefven, som red oss förbi i dag.

— Såg du grefven vid källan i går kväll?

— Ja.

— Hm — — — — det var väl ingenting att ge sig öfver för. — Besynnerligt! Hur kunde det bära till att grefven var vid källan?

Svana teg.

— Du säger mig ej hela sanningen, flicka! utfor modern häftigt, gripen af en plötslig aning. Säkert har du mött honom där förut.

— Ack, vredgas ej på mig, moder kär, bad hon snyftande. Jag vill förtälja det alltsammans.

Och nu berättade Svana huru hon tappat sitt guldhjärta vid källan och gått dit för att söka det, då hon första gången mötte främlingen. Huruledes han då följde henne hem genom skogen och bad henne åter möta sig vid källan följande kväll, men att hon det inte vågade, oaktadt hon kände en stark åtrå och längtan att se honom igen. När hon så förliden kväll skulle hämta vatten åt far, fann hon honom åter vid källan, inväntande henne. Då begynte han tala ljufliga ord om hur kär han hade henne och hur lycklig hon kunde göra honom,

om hon ville följa honom som hans brud långt bort till söderns varma länder, där näktergalar sjöngo och blommor doftade året om. Han talade så förledande om huru lyckliga de skulle blifva, huru de skulle lefva som i ett paradiset och alla hennes önskingar uppfyllas, men hon svarade honom att det omöjligt kunde ske, eftersom hon redan var trolöfvad med en annan.

Då blef han förtviflad och svor en dyr ed att skjuta sig, om hon nekade att följa honom. Och så tog han henne i sin famn och kysste henne, och då kände hon att hon ej längre hade kraft att emotstå hans enträgna böner, hon lofvade att göra honom till viljes. —

Men hela natten hade hon ångrat sig och gråtit bitterligen, och i dag hade hon tänkt tala med Sven och säga honom allt. Så hade grefven kommit ridande förbi, och hon hörde mor Annika tala om att han skulle gifta sig med en rik fröken. Då förstod hon att han bedragit henne och uppgifvit ett falskt namn. Han hade låtit henne tro att han var en resande köpman, som hade anställning i utlandet.

Svana hade omtalat allt med barnsligt rörande uppriktighet. Nu lutade hon hufvudet i handen och började åter bittert snyfta.

Modern hade hört på under tystnad. Nu kände hon att det var hennes plikt att straffa och förmana, men när hon såg flickans djupa förtviflan förmådde hon endast säga:

— Barn, barn, hur kunde du vilja göra Sven en sådan hjärtesorg!

— Det är just *det* som vållar mig så stora samvetskval. Jag *ville* ej göra Sven någon sorg, men

ack, hur kunde jag rå för det? Jag har kämpat och stridit emot af alla krafter, men det är som jag ej mer hade makt öfver mig själf. Jag ville bekänna allt för Sven i dag och bedja honom förlåta mig och gifva mig fri, men nu kan det ej nytta till något. Nu är jag bedragen och öfvergifven, och Sven måste förakta mig, när han får höra att jag svikit honom för en annan.

— Sven är din trolöfvade och han är den ende som kan rädda dig från denna syndiga frestelse du råkat uti. Blir du väl hans hustru, skall han nog veta att skydda dig för den äreförgätne grefveskurken.

— Mor, mor, tala ej så hårda ord! Trots han bedragit mig, håller jag honom ändå kär, jag kan ej annat.

— Nu gitter jag inte höra mer! Du är som du vore rent förtrollad. Jag måste väl låsa in dig här på kammaren, så intet otyg får makt med dig. Men det säger jag dig, så visst som du är mitt käraste barn, om du inte gifver mig ett heligt löfte att gifta dig med Sven, så talar jag om allt sammans för far och då, Gud nåde både dig och Bergagrefven!

— Jag skall vara dig lydig, käraste mor. Jag skall sitta här på kammaren både natt och dag, så länge du vill, säg blott intet till far. Äfven lofvar jag att gifta mig med Sven, om han ännu önskar det, men jag vill ej bedraga honom, han måste först veta allt.

— Det tål att tänka på, sade mor. Det blir nog bäst att jag själf talar med honom härom. Nu låser jag din kammardörr och säger att du är sjuk, hvilket du sannerligen också är. Lägg dig till hvila

och försök att sofva och glöm alla sorger och led-samheter, på söndag fira vi bröllopet.

Och därvid blef det. — —

Svanalills bröllopsdag är inne, en varm strålande sommardag med blomsterdoft och fågelsång. Lärkorna drilla i skyn och småfåglar kvittra i trädens kronor.

Svanalill, Svanalill! Hvi äro dina tankar så tunga och dina ögon så sorgsna? Blicka upp till Guds klara himmel, där solen sänder sina gyllene strålar ut öfver all världen. Se, naturen står smyckad i sin midsommarsskrud, och allt skapadt glädes och fröjdas öfver sin skapares godhet. Hvi skulle då ej du, Svanalill, synas glad, när allt omkring dig är solsken och lycka?

Men Svanalill aktade ej på fåglarnas sång eller såg de fagra små blommor på ången, som vänligt nickande i den lätta sommarvinden hälsade henne. Blek om kind, med slutna läppar och sorgtunga ögon, satt hon på den hvita gångaren. Dock hade väl ingen skådat en fagrare brud.

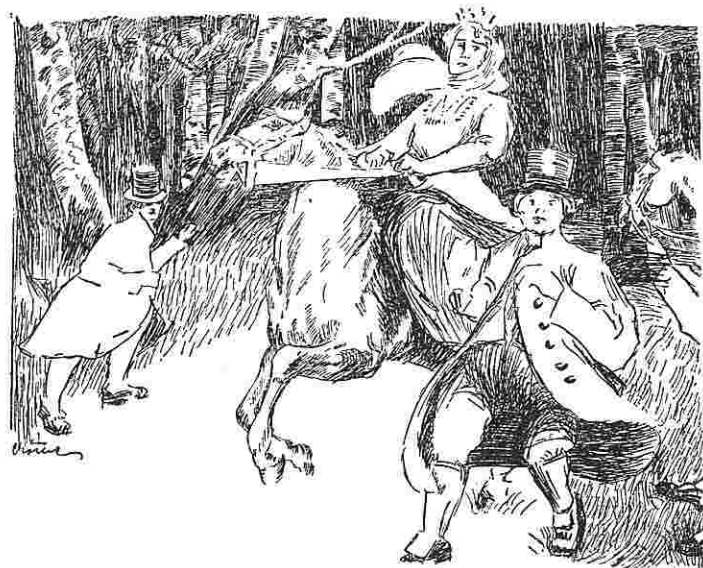
Så hände det sig när bröllopsskaran red ut genom den löfprydda porten, att brudens häst snafvade mot den låga grindpålen, hvarvid bruden vacklade i sadeln och tappade kronan.

Det var ett dåligt järtecken, och de gamla skakade betänksamt sina hufvuden, hviskande sins emellan att slikt förebud för visso varslade om stor ofärd.

Skyndsamt fästes kronan åter på Svanas guldlockiga hufvud, och skaran ordnade sig på nytt, tågande vid bröllopsmarschens muntra låt fram på

den skuggiga svala skogsvägen, som ledde till kyrkan. Brudgummen hade ridit förut med sitt följe.

Vid pass halfvägs, där skogen växte tätast, låg invid vägen en stor sten, kallad Jättens hufvud.

Brudens häst skyggade åt sidan.

Här var vägen ganska smal och krökte sig. Tätta buskar och snår växte på ömse sidor.

När bröllopsskaran närmade sig, flög en stor svart korp upp från stenen med ett hest skri, flaxande med vingarna rätt öfver brudens hufvud.

Då smällde ett skott bakom stenen. Hästarna blefvo skrämnda, stegrade sig och ströko baklänges. Brudens häst skyggade åt sidan och kastade sig in

bland busksnåren i skogen. Under den allmänna oredan var det ingen som gaf akt häruppå. Kvinnorna skreko och jämrade sig. De som voro till fots blefvo kullkastade och trampade af hästarna. Karlarne hade all möda att lugna de skrämde djuren. Då syntes brudens häst åter komma skenande ut på vägen med släpande tygel och sadeln tom.

Nu blef det stor oro och bestörtning. Somliga trodde att bruden blifvit skjuten, andra att hon fallit af hästen och skadat sig. Svanas broder var den förste som hastade in i skogen för att söka henne, följd af den gamle fadern och brudsvennerna. Allt letande var dock förgäfves. På en tufva låg brudkronan blänkande i solskenet, men af Svanalill syntes ej ett spår. Hon var borta och blef borta.

Men barnen i byn visste att förtälja huruledes de samma dag borta vid skogsbrynet skymtat bergakungen ridande på sin svarta häst, iklädd en lång vid kappa. — — —

Under trenne år hade Svanalill förgäfves blifvit sökt och efterspanad. Trots de ifrigaste förfrågningar och efterforskningar var hon spårlöst försvunnen. Det talet gick visserligen allmänt att hon var bergtagen och att allt sökande efter henne var till ingen nytta, men Svanas moder hade sin tro för sig.

Aldrig en kväll slöt hon sina ögon utan att först bedja en bön för den vilsekomna, och aldrig en morgon grydde dagen utan att hon åter hoppades och bidade — — bidade förgäfves.

Grefven på Berga vardt aldrig mera sedd där i trakten. Folket på herregården berättade att han reste bort dagen innan Svana skulle stå brud. På

hösten hade han i Stockholm firat sitt bröllop med den rika Hammarbyfröken. De nygifta reste utomlands och hade sedan aldrig besökt sina gods i Småland. — — —

Sent en vinterkväll, när snön yrde tät och noranvinden tjöt kring knutarna, sutto den gamle bonden och hans hustru i den varma stugan.

Far slöjdade och mor nystade garn. Stockelden lyste från spishällen, flammande högt vid hvarje vindstöt.

Då hördes ett sakta slag på den yttre dörren.

Far som var lite döf förnam intet, men mor hajade till.

— Hörde du, far? Det slog på dörren, kanske där är någon som vill in. Titta ut får du se.

— Bara blåsten, mor, som skakar dörren. Har hört det flera gånger i kväll.

Mor teg, sin vana trogen, men hon var ej öfvertygad. Så satt hon en stund spändt lyssnande, men intet annat ljud förnams än stormens dån.

— Gud hjälpe alla som äro ute på färdvägar i denna natt! suckade hon och började åter nysta sitt garn.

— Nu är tid att gå till hvila, sade mannen, lade ifrån sig täljknifven och makade upp bränderna på spishällen.

Hustrun reste sig lydigt och satte bort nystfoten.

Då hördes ett svagt jämrande läte utanför, som ett barns kvidan.

— Herre Gud i himmelen! Hvad är det för jämmer jag hör? Det är en människa här ute som är stadd i nöd. Kom far, låt oss öppna och se.

Hon hastade mot dörren, gubben följde henne motvilligt.

— Det är nog bara katten som är utestängd, muttrade han.

Men katten låg på spismuren och sof.

På trappstenen utanför dörren satt en kvinna hopsjunken, nästan öfversnöad. Med stela armar höll hon omsluten i sin famn en liten tvåårig pilt, som grät och jämrade sig. Kvinnan gaf ej tecken till lif.

Med förenade krafter buro de båda gamla henne in och lade henne på sängen.

Den slocknande elden flammade upp vid luftdraget från dörren, och ett klart sken belyste Svanalills bleka anletsdrag.

Lik en späd, af frosten härjad blomma, låg hon där med dödens insegel på det sköna anletet.

Med ett ångestskri kastade sig modern öfver henne och försökte återkalla henne till medvetande. Hon gned och frotterade de stelnade lederna och insvepte henne i varma filter och täcken. Ännu fanns där lif, hjärtat rörde sig svagt.

Far satt vid bordet med hufvudet i händerna och suckade tungt.

— O ve mig, ve mig, gamle man! Sorg och skam kommer öfver mig på min ålderdom. Mitt käraste barn, min enda dotter har vållat mig större sorg än alla mina sju söner tillsammans.

— Tyst far! Oss höfves ej döma henne, som snart skall stå inför Herrans domstol. Gud vare hennes själ nådig!

Detta var första och enda gången hustrun vågat

motsäga sin man, och med undergifven tystnad tog han emot tillrättavisningen.

Så vakade de båda vid dödslägret natten ut.

Mot morgonen blefvo den döendes andetag mera ansträngda och rosslande, läpparna rörde sig sakta och några afbrutna ord hördes.

— Far — mor — tillgif mig! — hälsa — — Sven

— Vår tillgift har du så visst som vi själfva hoppas förlåtelse hos Gud, snyftade modern.

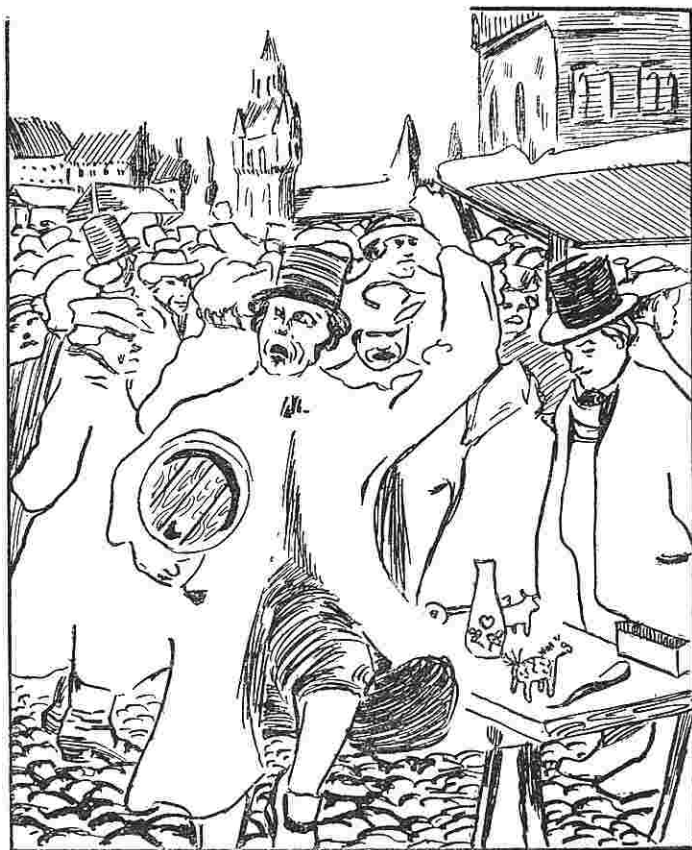
Den gamle fadern strök smekande Svanas kalla hand och sade allvarligt:

— Sven är ej mer i detta lifvet, sorgen blef honom för tung att bära. Han sökte dig ett år, han sökte dig i två. Sen drog han ut i kriget och stupade med äran för kung och fosterland.

— Så ses vi igen hos Gud, hviskade Svanalill. Det var hennes sista ord.

Men pilten växte upp hos de gamle och blef deras ålders glädje och tröst. Erik hette han och tog sig namnet Svan efter sin moder.

På marknaden.

I köpingen var marknad. Folk och varor och ett muntert lif.

På torget stodo stånden uppställda i långa rader, fyllda med all möjlig köpstadsgrannlåt. Tyger, halsdukar, rosiga silkesdukar och band i brokiga färger. Knappar, nålar, fingerringar, silfverspän-

nen och smycken lågo utbredda och lockade den köplystna allmänheten.

Kvinnfolken trängdes kring stånden beundrande grannlåten. De nöpo betänksamt i tygerna och prutade ideligen. Köplystna voro nog alla, men köpstarka högst få.

Tiderna voro hårda. Svåra år och missväxt och nu till sist kriget med ryssen.

Många voro ej de som hade en sparad slant till öfers. Skatterna indrefvos med stränghet. Pengar behöfdes till krigshärens underhåll, och nu togos äfven de bästa krafterna från plog och harf till landtvärnet.

Ja, nog var det bekymmersamma tider, men det hade väl varit värre förr mången gång. Något fick man ju offra för gamla Sverige, och bara man slapp fienden inne i landet, gick det ändå an. Finnarne skulle nog reda sig med ryssen nu som förr.

Men i dag var det marknad. Nu skulle man ha sig en glad dag och inte tänka på krig och ledsamheter. Det kunde man spara till morgondagen. Då blef tids nog att tänka på detta lefvernets bekymmer och omsorger. Nu skulle man riktigt slå sig lös och lefva lusteligen. Tjo hej!

Sjungande och skrattande drogo de unga bondpojkarne flockvis arm i arm från stånd till stånd, armbågande sig fram genom mängden, skämtsamt knuffande töserna i sidan.

Mungigor och lergökar trakterades af de yngre, och ett skrälligt positiv bidrog att höja stämningen.

Med stolt hållning syntes Långe Matts komma gående, sprättig och fin som en riktig herrekarl, nedvikt skjortkrage och kråsnål i sidenhalsduken.

— Se på Långe Matts, pojkar! ropade en af bonddrängarne. Va' de likt nånting så han styrt ut sig! Ackurat som han vore på friarestassen. Se opp nu, töser, och hållen eder raka i ryggen!

— Asch, en tocken högfårdspåse. Honom kunde de skicka i väg att ta ett nappatag med ryssen, det vore så lagom åt honom.

— Åh *den* han slipper nog knektatröjan. Förvaltaren behöfver honom hemma. Si, den som bara kan hålla sig väl med länsmanen så — — —

— Tyst, för hundarna! Prata inte nacken af dej, din dumbom!

— Där ha vi Jöns i Hultatorpet. Han ser ut som han sålt smöret och tappat pengarna. Är du lessen ve lifvet Jösse, eller ska du bli knekt?

— Blir väl inte för bättre, kan jag tro.

— Morska opp dej då, din harkrank, och se arg ut! Tror du det duger skrämma ryssen med käringminer?

— Hå, hva den saken anbelangar, så ska jag nog klämma efter ryssen, därest jag råkar honom, det är minsta frågan. Men väl kan det kännas tungt att lämna mor ensam med torpet och dagsverkena nu, när hon legat sjuk hela sista halfåret.

— Sörj inte för dagsverkena Jöns, sade en låghalt undersätsig yngling med lingult hår och ärliga ögon, dem skall jag nog klarera för mor din. Jag duger ju inte till knekt nu, sen jag skadade mitt knä, men arbeta kan jag så bra som någon och hinner nog med både mina och dina dagsverken, om Gud ger mig hälsan. Och skulle din mor behöfva en liten handräckning vid torpet nån gång, så ser

jag mig god till det också. Vi äro ju grannar och lite släkt till på köpet.

— Heder och tack för det löftet, Petter! Det var den bästa marknadsgåfva du kunde gifva mig. Nu drager jag gladeligen ut i kriget, och kommer jag med lifvet åter, skall du ej ha gjort det för intet. Kommen nu med in på ölstugan, go' vänner, så dricka vi en afskedsskål. Jag bjuder på öl öfver lag.

— Hurra för Petter, hurra för Jöns i Hulta! skreko ynglingarna med full hals. —

Vid ett af stånden stod en ung, ljuslagd bondflicka och såg sig ifrigt omkring med sina klara blå ögon, liksom sökande någon bland mängden. Stundom fäste hon blickarna begärligt på en med röda stenar besatt fingerring af silfver, som låg bland det öfriga kramet på disken.

En högväxt, mörklagd kvinna närmade sig och tilltalade flickan med nedlåtande min.

— Gu'ss fre, go dag, Pernilla! Är du kommen ensam till marknaden i dag?

— Inte är jag kommen ensam, far är ju med.

— Så-å! Är far med på marknaden?

— Visst är far med, och mor också.

— Mor också! Nej, hvad säger du?

— Jo-o då — och lill Per med!

— Är lill Per också med? — Åh kors! Då köpa ni väl hela markna'n, sade mor Katrina sötsurt.

— Det vill nog mera till än så — Pernilla log så troskyldigt och enfaldigt — Vi få väl nöja oss med hvad som blir öfver, när mor Katrina handlat.

Några halfhöga fnissningar hördes bland de omkringstående. Mor Katrina vände tvärt Per-

nilla ryggen och aflägsnade sig med högdragen hållning.

Flickan såg sig ännu en gång sökande omkring, så suckade hon lite otåligt.

— Du tittar väl efter Nils Pers Johan i Vestregård, sade en närstående bondkvinna och klappade henne vänligt på axeln. Ja ja, inte behöfver du rodna för det. Vi veta ju att ni tänka på bröllop i höst.

— Vi skulle köpa gåfvor i dag, hviskade Pernilla blygt.

— Kan tro det. Ja, han kommer säkert, för vi körde om honom på vägen. Men han såg rätt inte så glad ut — kanske jag må så godt säga dig hur det är — jag hörde att fjärdingsman var där i går och skref ut honom till knekt, så han lär väl få töfva med lysning och bröllop tills vi åter få fred i landet, om Gud vill.

Nu var det slut med Pernillas marknadsglädje. Efter en sista afskedsblick på den granna ringen gick hon med tungt hjärta att söka sina anhöriga.

Britta, som var i Katrinas sällskap, hade närmat sig för att hälsa på Pernilla, men systemen tog henne i armen och drog henne med sig därifrån.

Katrina hade blifvit änka efter tre års äktenskap och var bosatt i köpingen, där hennes aflidne man varit garfware. Hon hade en liten son och satt i goda omständigheter med eget hus och trädgård samt garfveriet, som hyrdes ut.

Nu drog hon Britta lite afsides ur trängseln.

— Hör på, Britta! Huru länge vill du betänka dig, innan du gifver Långe Matts ditt jaord?

— Näppeligen får han mitt jaord nu eller någonsin.

— Du är en enfaldig barnunge, som ej förstår din egen välfärd, utfor Katrina med häftighet. Är han inte den yppersta drängen på hela grannhället? Och nu skall han bli arrendator till våren. Pengar har han så det räcker både till lösbo och kreatur. Hvad har du väl att vänta på? Farbror på Storebro är gammal och skröplig, och när han lägger ögonen tillhopa, blir där intet öfver annat än gäld. Så får du ge dig ut att tjäna bondpiga och slita och släpa i all din tid. Tager du Matts, blir du väl försörjd. Ingen flicka i hela socknen skulle säga nej till ett sådant anbud.

— Jag traktar inte efter giftermål ännu på många år, det är god tid, tänker jag. Helst vill jag ut i världen och se mig om, jag är ung och stark och orkar arbeta. Så länge farbror lefver stannar jag hos honom, det har jag lofvat. Sedan tager jag tjänst i staden, det är mitt fasta beslut.

— Ditt fasta beslut! — Katrina hånlog. — Hvem bryr sig om en omyndig jäntas beslut? Jag har lofvat Matts mitt bistånd, och vi skola nog öfvertala farbror att taga ut lysning innan hösten. Han är din giftoman, och hvad du vill eller besluter betyder ingenting.

— Jag gifter mig *aldrig* med Långe Matts, nu vet du det.

Britta var blek af sinnesrörelse, och de mörkblå ögonen sågo hotande på systemen.

— Det få vi se, genmålde Katrina hårdt. Bäst att inte tala så stora ord. Jag har gifvit Matts

mitt löfte och tänker hålla det. Hvad jag en gång föresatt mig, drifver jag också igenom.

Britta sade intet, men hennes ansikte hade ett så beslutsamt uttryck, att Katrina fann för godt låta ämnet falla tills vidare.

De gingo en stund under tystnad. Så stannade mor Katrina vid ett salustånd för att handla.

Britta stod och såg sig omkring. Hon hade återvunnit jämvikten till det yttre, men innerst grämde hon sig öfver systemens hjärtlösa hårdhet, alltid lika oböjlig.

Då varnade hon en högväxt ståtlig främling som närmade sig. Hållning och dräkt röjde sjömannen, men för öfrigt var det något högburet och förnämt hos honom, som omedvetet framträdde. Han hade fina ädla drag, ljust lockigt hår och mörka strålande ögon. Den hvita hyn var något brynt af söderns sol.

Britta tyckte sig aldrig ha skådat så fager en ungersven. Hvem kunde han vara? undrade hon. Säkert var han en främling. Dock tyckte hon anletsdragen voro henne välbekanta. Hade hon ej sett dessa strålande ögon förr en gång! — Ett barnsminne dök upp inom henne. Ack jo — det var ju när mor begrofs. Då var han med i begrafningsföljet. Hon mindes honom så väl — Erik Svan — den vackre, vänlige ynglingen.

— Syster Katrina, hviskade hon, känner du den unge mannen som kommer där?

När mor Katrina vände sig om och blef honom varse, kom det något varmt öfver hennes vanligen så stela och kalla drag. Kinderna fingo högre

färg, ögonen blefvo lifligare och läpparna drogo sig till ett vänligt leende.

Med utsträckt hand gick hon den unge mannen till mötes.

— Ser jag väl rätt! Är det inte Erik Svan från Lilleverke, min barndomsvän och läskamrat? Var välkommen till hembygden igen! hälsade hon. Det är långa tider sedan vi sist råkades.

— Hjärtligt tack, Katrina! Det känns godt att vara igenkänd och hågkommen efter fem års bortovaro. Han tryckte hennes framräkta hand trovärdigt.

— Skulle jag ej hafva dig i hågkomst, som varit min käraste ungdomsvän, sade mor Katrina med ett kärvänligt ögonkast och återgäldade varmt hans handtryckning. Så fortfor hon spörjande:

— Har du varit hemmavid eller hvar kommer du ifrån?

— Jag har varit i Lilleverke på ett kort besök, som mest gällde kyrkogården, där de gamle nu hvila i ro. I hemmet är det tomt, där är nu ingen mer som saknar mig eller önskar mig välkommen.

Det kom ett vemodigt uttryck i hans mörka ögon.

— Då stannar du väl här några dagar? fortfor hon att spörja.

— Blott tills i morgon, då jag fortsätter till Kalmar, där fartyget väntar mig. Jag reser som styrman på en Ostindiefarare.

— Då blir du min gäst tills i morgon, bad mor Katrina enträget. Jag är boendes här i köpingen.

— som du säkert hört — och nu är jag — — blifven änka.

Det sista sades dröjande med en menande blick.

— Jag har försport det. Tack för vänligheten, Katrina! — Hans ton var märkbart afböjande. — Jag har hyrt ett rum på gästgifvargården för natten, men jag vill gärna göra ett besök i ditt hem.

Nu hade Britta närmat sig. Erik Svan såg på henne med oförställd beundran.

— Säkert är det din syster Britta, som jag minns sedan barndomstiden. Hvad hon blifvit stor och hvad åren gå fort! — Känner Britta igen mig?

— Visst känner jag igen Erik, sade flickan rodande och tog honom i hand.

Katrina iakttog dem med en mörk blick.

— Ja, Britta har nu längesen trampat ut barnskorna och tänker snart tråda i brudstol, sade hon. Det skall bli lysning och bröllop i höst.

— Då får jag lyckönska! Erik bugade sig afmätt.

— Syster Katrina talar inte sanning, utbrast Britta harmset. Jag tänker alls inte gifta mig och aldra minst med Långe Matts.

— Bevars hvad du blifver sint, gentog systern försmädligt. Det är ju veterligt för en och hvar att Matts friar till dig och att du inte är honom obenägen, fast du nu står och gör dig till efter flickors vanliga sed.

Hon skrattade elakt, så fortfor hon vänd till Erik:

— Följ mig nu hem och håll tillgodo med hvad huset förmår. Britta stannar väl här och inväntar

fästmannen, jag ser honom komma därborta vid hörnet.

Så sagdt drog hon Erik med sig genom trängseln, och Britta hade blifvit så öfverrumplad och förstummad af Katrinas hänsynslösa elakhet, att hon ej kunde få fram ett enda ord. Med gråten i halsen stod hon och såg dem aflägsna sig. Högväxta och ståtliga syntes de båda öfver mängden, där de framgingo sida vid sida.

Erik Svan hade varit Katrinas första och enda ungdomstykke. Allt ifrån barndomen hade hon hållit honom kär, men som hon granneligen förstod att hennes känslor ej voro besvarade, var hon för stolt att röja sin hemlighet. Hon slöt den inom sig och blef sedan bitter och hård i sitt sinne. Beräkande var hon också och satte stort värde på ekonomiska fördelar. Erik hade ju intet arf att vänta, och vid fosterföräldrarnas död begaf han sig till sjöss. Då tog Katrina det säkra för det osäkra och gifte sig med den rike garfvaren för att komma till välstånd och anseende.

Nu var hon en välbärgad änka, fri och själfrådig, och vid mötet med ungdomsvännen flammade den gamla kärleken upp på nytt, och hon kände en stark åtrå — starkare än någonsin — att vinna honom, men hon kände äfven instinktivt att Britta måste ur vägen, om hon skulle lyckas.

Så talade hon honungssöta ord till Erik och visade ett varmt och systerligt deltagande i hans angelägenheter, förfrågande sig om hans resor och planer för framtiden.

Men Erik gaf korta och enstafviga svar. Han

tycktes nu helt nedstämd och såg sig om efter Britta gång på gång, men hon syntes ej till.

För att undvika Långe Matts hade Britta smugit sig genom folkträngseln ned till ån, där hon genom en bakport inkom i Katrinas trädgård.

Där satte hon sig i den täta löfsalen, gråtande af harm och förbittring.

Hur kunde Katrina vilja ljuga så skamligt för Erik? Han måste ju tro henne. Aldrig förr hade Britta känt en sådan häftig vrede mot systemen. Hon förstod knappast själf hvarför hon var så upprörd. Hon brukade ju sällan gråta eller låta känslorna ta öfverhand, men nu kände hon sig så förfärligt ensam och öfvergifven. Ingen hade hon att förtro sig åt eller sluta sig till. Ack, att hon hade fått följa mor i grafven liksom småsyskonen! — Far var nu också död, farbror gammal och slö. Ingen hade hon i lifvet mer än syster Katrina, och hon var värre än den värsta ovän.

Hennes tårar föllo strida. Hvad lifvet var tungt att lefva och hvad människorna voro hårda. —

Nu hördes steg på sandgången utanför. Det var Erik Svan som gått att se sig om i trädgården, medan Katrina sysslade med välfägnaden.

Britta torkade hastigt sina tårar med förklädet. Hon tänkte smyga sig undan, men Erik var redan vid löfsalens öppning. Han stannade först litet tveksam, men då han igenkände Britta, steg han in och satte sig på bänken vid hennes sida.

— Jag hörde någon sucka så tungt härinne, men aldrig kunde jag tänka att det var Britta. Säg mig, hvarför så sorgsen och öfvergifven? sporde han med hjärtligt deltagande röst.

— Ack, det är ingenting, sade Britta lite skamset. Jag är bara dum och barnslig.

— Säg inte så, det syns grant att Britta är djupt bedröfvad. Är det kanske Matts som —

— Långe Matts! Ah, för hans skull vill jag inte spilla en tår, sade hon förtrytsamt. Nej, det är Katrinas elakhet som grämer mig och att — — att Erik skall tro hvad hon säger.

— Jag tror endast på Brittans ord.

— Då tror inte Erik att jag vill gifta mig med Långe Matts?

— Nej, nu tror jag det inte mer.

— Tack! sade Britta enkelt och gaf honom en varm blick ur sina tårfyllda ögon.

— Men säg — han flyttade sig litet närmare henne — inte kunna de väl tvinga Britta att gifta sig mot sin vilja!

— De tänka nog försöka, men jag gör det aldrig, förr hoppar jag i bäcken!

— Visste jag bara att mitt ord gällde något, skulle jag resa ut till Storebro och tala med Brittans farbror. Han är ju förmyndare och giftoman?

— Han är så, och han har visserligen lofvat att jag får ha min fria vilja, men han börjar blifva gammal och minnesslö, och syster Katrina är listig och förslagen och har en hal tunga. Hittills har hon alltid drifvit sin vilja igenom, men denna gång tänker jag int ge vika, nej *aldrig!*

— Jag ville gifva mycket, om jag kunde få stanna hemma och vara Britta till hjälp i denna sak, men plikten kallar mig, jag nödgas resa redan i morgon och det kan dröja tre år, innan jag åter-

kommer. Om Britta då ännu är fri och har mig i hågkomst, vore det mig kärt. Men tre år är en lång tid att vänta.

— Tre år gå fort, när man har något att hoppas, genmälde flickan rodnande.

— Britta tror så? Då vilja vi fresta därpå.

— Han tog hennes hand och tryckte den i sin. — Således vill du vänta på mig i tre år, Brittalill?

— Jag vill vänta dig i tre år och ännu tre därtill. Ja ända till min lefnads afton! svarade hon trofast och allvarligt. —

Nu hördes Katrinas röst i trädgården. Erik gick henne till mötes, men Britta smög sig bakom löfsalen ned till ån, där hon satte sig en stund för att samla sina tankar, då hon kände sig för upprörd att nu gå in till Katrina.

Hur hade ej allting förändrat sig! En stund förut tyckte hon lifvet ej värdt att lefva, och nu, hur hägrade ej framtiden ljus och leende för hennes inre syn! Hon kände sig så genomlycklig och glad, hon ville ta hela världen i famn! Till och med Katrina kunde hon förlåta. Aldrig mer skulle hon känna bitterhet mot någon, och intet kunde vålla henne sorg nu, när hon hade en hjärtevän som höll henne kär.

Huru kom det sig att hon så hastigt gifvit honom sitt löfte? Hon visste det ej, hon kände blott att *han* var den hon länge väntat på, hvars bild hon omedvetet burit inom sig och ofta sett i sina drömmar. Nu hade han kommit som en befriare, just när hon kände sig som mest ensam, olycklig och öfvergifven. Kunde hon då tveka att taga mot

den framräckta hand, som bjöds henne af ett varmt och uppriktigt hjärta?

Hvad kärlek var förstod hon knappast, hade förr aldrig tänkt därpå, men att hon nu höll Erik kär, det kände hon för visso, och tanken på honom ingaf henne en så djup och mäktig sällhetskänsla, att hon velat knäböja och tacka Gud för sin lycka.

Så satt hon länge försänkt i drömmar och varsnade knappast hur dagen begynte lida mot sitt slut. När hon slutligen gick in till mor Katrina, hade Erik redan aflägsnat sig.

— Hvar har du hållit till så länge? sporde Katrina vresigt. Matts har varit här och sökt dig.

— I hvad ärende söker han mig?

— Han bjuder dig åka med sig hem i kväll.

— Han behöfver ej göra sig omak för min skull, jag har farbrors löfte att stanna öfver natten hos dig, syster Katrina.

— Godt och väl att du har farbrors löfte, men mitt har du ej, genmälde system kallt.

— Inte tigger jag dig om gästfrihet. Har jag åkt med Petter hit i dag, kan jag också åka med honom hem i kväll. — Britta började bli het.

— Näppeligen har Petter plats för dig med det stora brännvinsankaret på lasset, och han har väl redan gifvit sig på väg. Jag gaf honom det besked att du åker med Långe Matts som har fjädervagn och två hästar, så likare skjuts kan du inte önska dig.

— Förr än jag åker med Långe Matts går jag vägen hem, eftersom min enda syster nekar mig tak öfver hufvudet, sade Britta bittert och begynte i hast göra sig redo.

Nu stannade en skjuts utanför dörren.

— Där ha vi allaredan Matts, ropade mor Katrina. Se så Britta, var nu inte halsstarrig utan sitt upp och åk med honom, det är det klokaste du kan göra.

I detsamma öppnades dörren och — Erik Swan inträdde.

— Hvad påstår nu, eftersom Erik kommer åkande? sporde Katrina högst förvånad. Du ämnade ju inte resa förr än i morgon?

— Jag har ett ärende ut till Storebro och tänkte fråga Britta om hon vill åka med mig.

Innan Britta hann svara, inföll Katrina med myndig ton:

— Det besväret kunde du hafva spart, Britta tänker stanna hos mig öfver natten och — — —

— Det tänker jag inte, afbröt Britta.

— Och är det så att hon vill fara hem i kväll, så har Matts bjudit henne åka med sig, och han har företrädet. Inte vill väl Erik gå i vägen för fästmannen, fortfor hon hånande, det vore föga hederligt.

— För min heder svarar jag själf, sade Erik högdraget. Nu är det endast frågan om Britta vill stanna här eller åka med mig till Storebro?

— Visst åker jag hem med Erik, genmälde flickan ifrigt, och utan att orda vidare sprang hon ut och satte sig upp i åkdonet.

Erik var ej sen att följa efter, och mor Katrina måste stå i vanmäktig vrede och åskåda deras afärd.

Först efter en dryg timma kom Långe Matts körande i vild fart, halffull och oregerlig. Den ena

hästen hade tappat en sko, och smeden stod ej snart att finna bland marknadsfolket. Så hade det dragit ut på tiden, men nu var allt klart, och var blott Britta redo skulle det gå i rykande rappet med hemfärden.

Men när han fick höra att Britta åkt hem med Erik Swan, blef han alldeles ursinnig, slog den knutna handen i bordet och svor på att han skulle krama hjärtat ur Erik innan sol gick upp.

Nu vardt mor Katrina blek af ångest. Att saken kunde få en sådan vändning, det hade hon ej föreställt sig.

Med stor möda lyckades hon lugna den rasande ynglingen under upprepade löften att Britta förvisso skulle bli hans hustru, blott han ville vänta en tid samt lofva henne att ej göra Erik någon skada. Hon lät honom till och med förstå att hon och Erik varit ense sedan ungdomen och tänkte gifta sig så fort Erik kom åter från sin långfärd. Detta argument verkade öfvertygande, och då han äfven fick veta att Erik skulle resa dagen därpå och blifva borta i tre år, lugnade han sig så småningom, och efter utbytta löften om ömsesidigt bistånd tog han afsked af mor Katrina och steg med lättadt sinne åter upp i sitt granna åkdon.

Klatsch med piskan! Undan bönder, här kommer Långe Matts körande!

De ståtliga herrgårdshästarna kråmade sig och trafvade nedåt vägen, där marknadsfolket i spridda hopar begynte draga mot hemmet. Skrämda hastade de till sides. Kvinnor och barn knuffades omkull under skrik och jämmerrop. Karlarna hötte med knutna näfvar under eder och förbannelser åt Långe Matts, som vårdslöst vråkande sig i

framsätet öfvermodigt slog omkring sig med piskan och jagade hästarna framåt i ursinnig fart. Det var ett under att ingen olycka skedde.

Strax utanför köpingen låg en mindre krog eller ölstuga invid vägen. Där var gräl och skrik och oväsen.

En liten brunhyad svartmuskig karl, Tattare-Nissen kallad, hästbytare till yrket, var omringad af en skara bönder, de flesta ynglingar. Några höllo honom fast, andra knuffade och slogo honom under hotelser och mustiga tillmälen. Krögarn stod på trappan och sökte mäkla fred, men ingen hörde på honom.

Långe Matts drog in tömmarna och saktade farten. Det här var ju ett extra marknadsnöje att se på.

— Bra gjordt, pojkar! Håll efter den svarte hästskojaren, ropade han och lät hästarna gå i skridt förbi.

I detsamma lyckades det Tattare-Nissen slita sig lös. Lämnande halfva tröjärmen i sticket, började han springa efter vagnen, hållande sig fast i bakkärran.

— För barmhärtighets skull, låt mig åka med dig, Matts. De vilja slå ihjäl mig, de uslingarna, flämtade han.

— Åka med mig! Att du inte skäms, din fåhund! Släpp vagnen! — Och han satte hästarna i traf.

Men hästbytaren höll sig krampaktigt fast och löpte med, trots den starka farten, tills han var nära att tappa andan.

— Låt mig åka, låt mig åka, de hinna annars

upp mig, skrek han ångestfullt. Jag vill betala hvad du begär.

— Släpp, säger jag, annars får du smaka piskan. Och då varningen ej åtlyddes, gaf Matts honom ett rapp så han tumlade i backen.

— Kör åt h—te då, din usling, du ska ändå dit! ropade tattaren ursinnig,

— Välkommen efter! gäckades Långe Matts och gaf hästarna en klatsch.

Hästbytaren kraflade sig upp, svettig och blodig, sönderrifven i ansiktet.

— Hvad har du nu haft för rackartyg för dig igen, din tjufstryk? hördes en kraxande stämma vid vägkanten.

Tattare-Nissen hoppade till af skrämsel och vände sig om.

En liten mager, krokryggig karing kom fram ur busksnåren, stödd på en krycka.

Hon såg ut som en häxa. Det stripiga gråsprängda håret stack fram under en trasig röd duk som var virad om hufvudet. Det bruna rynkiga ansiktet var knotigt och hopfallet. Ögonen svarta, lömska och lurande, sågo sig misstänksamt omkring. Det var en påfallande likhet mellan henne och den lille hästbytaren. De voro säkert barn af samma släkte.

Ljudet af annalkande röster hördes på afstånd.

— Nu komma de och slå mig fördärfvad. Hjälp mig, göm mig, mor Kitta! Jag orkar ej springa längre, jämrade sig Nisse.

— Hvad godt har jag af att hjälpa dig, din illparing? Nu har du väl skoajat och stulit på marknaden igen, som din vana är?

— Bytt och handlat redeligen, mor Kitta, det är dagsens sanning!

— Om du bytt och handlat redeliger, hvi jagas du då som en hund?

— Bönderna hafva dåligt ölsinne. De supa upp sina penningar och säga att jag stulit dem. De byta hästar med mig, och när de ej sett opp vid bytet, skälla de mig för skojare och komma öfver mig som vargar med hugg och slag. Nu äro de i härlarna på mig, och jag förmår inte undkomma dem, om du ej hjälper mig.

— Hur många daler i silfver gifver du mig för hjälpen?

— Hvar skulle jag taga silfver ifrån, min fattige stackare, klagade han i ynkelig ton. Sämre marknaden har väl ingen upplefvat. Jag har så visst inte vunnit tre daler koppar i vinst på hela dagen.

— Du ljuger, din rackare!

— Ljuger jag? Nej, så sant — — —

Nu hördes rösterna helt nära.

— Hvar skall jag gömma mig? Kitta, Kitta! Tag allt hvad jag äger, men förråd mig ej!

— Kryp bakom busken där, din fege ynkrygg, jag vill språka gossarne an.

Och hon ställde sig midt på vägen med händerna i sidorna.

Fyra karlar närmade sig halvespringande, men då de blefvo kvinnan varse, stannade de tvehågsne.

Svarta Kitta var känd för att stå i förbund med onda makter, och så stor var deras vidskepliga fruktan, att ingen gärna ville gå bröstganges tillväga mot henne.

— Ha ha ha, skrattade hon, fyra hundar jaga en hare, och ändå gå de miste om bytet!

Men nu började de blifva retade och ropade högljudt om hvarann.

— Har du sett Hästa-Nissen, den skojarn?

— Han har stulit tio daler silfvermynt från mig.

— Han har lurat mig på hästbytet.

— Du har väl hjälpt honom undan!

— Fram med honom, annars — — —

— Hör, hur hundarna gläfsa, hånade den gamla. Nu stå de och skälla på en värnlös kvinna, när de förlorat spåret.

Men nu steg en af karlarna fram, en ung bondson, högre och manhaftig.

— Står du här och drifver gäck med oss, din leda trollpacka, så svär jag att du skall bli vräkt ur ditt usla ruckle där ute på Brånen i morgon dag, så visst som fader min är nämde man och har något att säga i socknens angelägenheter.

Svarta Kittas ögon gnistrade hotfullt.

— Stora ord talar du, Olof Enarsson, och vet ej hvad ofärd kan komma dig uppå innan året lyktats. Det vore dig bättre om du drog dig till minnes de tjänster jag gjort din fader vid många tillfällen när hans kreatur tarfvat mitt bistånd.

— Din läkekonst är stor — det vilja vi ej förneka — och är det mest af den orsaken du fått bo kvar i din jordkula, men gör du sak med Hästa-Nissen och döljer honom för oss, så hjälper dig hvarken läkekonst eller trolldom.

— Hvad hafven I då för otaladt med honom? sporde hon i fogligare ton.

— Han är en tjuf och bedragare, ropade en af bönderna, en rödbrusig, kvickögd och stortalig man. Han har stulit tio silfverdaler ur min västalomma, mens jag låg och hvilade mig på bänken i krogrummet. Anders Månsson var vittne därtill och kan intyga sanningen häraf.

Anders Månsson instämde.

— Somna i fyllan och vakna i villan! Du är känd för att taga öl för ärende, Petter Nicklas.

Nu steg den fjärde mannen fram. Han var en välbärgad, besuten hemmansägare med ett rättskaffens, fridsamt sinnelag.

— Mig har han bedragit genom byteshandel. Han fick min bruna märr i utbyte mot en mager utkörd krake, som har spatten i båda hasarna och är tandlös som gamla farmor. Och så svor den skojar på att hästen inte fyllt fem år!

— Den som ej ser opp med ögonen, får se opp med pungen. Köp ej hästen förr än du skådat den i munnen! När hörde man väl att Sven Krokson i Eket låtit lura sig vid köp eller byte?

— Vi äro ärliga bönder, återtog Olof Enarsson med värdighet. Tjufknep och kanaljeri vilja vi inte veta utaf. Det vi lofva, det hålla vi redeligen, och därför tro vi också en man på hans ord. Nu har Hästbytare-Nissen bevisligen stulit och oärligen handlat, och slik fräckhet fordrar väl sin näpst. Är det så att han ej godvilligt lämnar åter de stulna penningarna och låter köpet gå tillbaka, så ha vi lag och rätt här i landet och både länsman och fogde att lita till.

När Svarta Kitta hörde öfverheten nämnas, flyttade hon sig oroligt några steg närmare vägkan-

ten. Så stödde hon sig med båda händerna på kryckan och rätade upp sin krokiga gestalt.

— Hören nu på hvad jag vill föreslå eder, I »ärlige och redelige» män. Väl kännen I Svarta Kitta på Brånen, och väl veten I att hon står vid sitt ord och sitt löfte, vare sig det gäller ondt eller godt, Viljen I nu vända åter med frid och förbida morgondagen, så lofvar jag att Petter Nicklas skall återfå sina penningar och Sven Krokson sin bruna märr innan nästa sol går neder. Hvad svaren I härtill?

— Oss synes vanskligt lita på en kvinnas ord utan pant eller borgen, invände Sven Krokson betänksamt.

— Borgen! Ha ha ha! Hvem vill gå i borgen för Svarta Kitta? Knappast den lede själf. Men fordren I pant, så tagen min usla koja. Håller jag ej hvad jag lofvat innan nästa dags afton, så mån I rifva den neder till grunden.

Bönderna stodo en stund och rådslogo emellan sig. Under tiden förmärkte Kitta huru tattaren, som hela tiden darrande af skrämnel legat hopkrupen bakom enbusken, sakta smög sig öfver diket krypande på händer och fötter inåt skogen, skyddad af den annalkande skymningen.

— Han tänker smyga sig undan och lämna mig ensam i sticket, men det skall vi bli två om! mumlade hon för sig själf.

Hennes skarpa hörsel hade en lång stund förnummit vagnsbuller på afstånd. Nu syntes, vid en krökning af vägen, ett åkdon närma sig

— Där kommer länsmanen! ropade hon. Farväl med er, pojkar, nu kunnen I hälsa hem!

Och med ett skutt öfver diket försvann hon i skogen.

Vid ljudet af vagnshjul hade alla fyra männen sett sig tillbaka för att se hvem som kom körande. När de åter vände sig om, var den gamla försvunnen och på platsen där hon stått satt en stor svart katt och fräste och murrade och blängde argt på dem med sina grönglimrande ögon.

Då de närmade sig, satte han svansen i vädret och for af som en raket in i skogen, fräsande och spottande.

— Min själ ha vi inte blifvit lurade ändå af den illistiga käringen, skrek Petter Nicklas. Nu for hon åt Blåkulla midt för näsan på oss!

— Såg du trollkatten? hviskade Anders Månsson ängsligt.

— Visst såg jag den rackaren, han följer henne ju alltid som en hund.

— Tvi, tvi, tvi! Anders Månsson spottade eftertryckligt tre gånger där katten suttit och gjorde korstecknet framför sig.

Sven Krokson skakade sitt hufvud betänksamt öfver sådan vidskepelse, men yttrade intet.

— Här kunna vi nu intet mera uträtta, sade Olof Enarsson i bestämd ton. Vi få vända mot hemmet och förbida morgondagen. Törhända Svarta Kitta står vid sitt löfte.

Som intet bättre råd stod till buds, gingo de tillbaka mot köpingen, höfligt hälsande länsmanen som i förbifarten gaf dem en nådig nick.

Men nästa dags morgon när Sven Krokson kom ut i stallet stod där i stället för hästbytarens gamla

magra ök hans egen bruna märr i spiltan, förnöjdt tuggande på hafrehalmen.

Och när Petter Nicklas vid frukostmålet drog upp lommeduken ur fickan, lågo tio blanka silfverdalar inknutna i ena hörnet.

Huru penningarna kommit dit, förblef en olöst gåta. Den lommeduken hade ju inte varit med på marknadsresan. Men att Svarta Kitta här hade haft sin hand med på ett öfvernaturligt sätt, det troddes för visso af en och hvar.

Brytgillet.

Hos välaktade nämndemannen Enar Månson i Gummebo var stort brytgille.

Linet hade slagit väl till i år för den rike nämndemannen, och bastun var fullpackad upp till takåsen med långt vackert lin till torkning.

Enar Månsson hade alltid tur med sitt linland. Där växte det och frodades när de andra bönderna fingo klen äring. Det såg nästan ut som nämndemannens åker drog till sig musten från naböndernas magra teg, där oftast svingel och ogräs tog öfverhand.

Att Enar Månsson väl skötte sin jord, höll den fri från ogräs och gaf den riklig gödning och näring, det kunde väl inte så mycket betyda. Snarare var man benägen tro hvad ryktet förtäljde att nämndemansmor låtit Svarta Kitta läsa öfver linlandet tre nätter på rad vid nytändningen.

Säkert var att allt sedan nämndemannen på socknestämman lagt sitt ord till förmån för Kitta så att hon tills vidare fick bo kvar i sin stuga, så hade det kommit en obegriplig tur öfver både kreatur och äring hos Enar Månssons.

Den rikliga skörden kom lyckligt och väl under tak, trots regn och hagelskurar. Kalfvar och

grisar trufdes öfvermåttan, och alla gässlingarna blefvo vid lif. Så när som på en kyckling — den katten bet ihjäl — hade de inte mistat ett lif på hela sommaren.

Men äfven till Gummebo kom sorgen på gästning vid höstetid. Äldste sonen Olof, fars stolthet, mors öga, blef utskrifven till krigstjänst. Visserligen kunde far hafva löst honom fri eller lagt en annan i hans ställe, men Olof ville ej höra talas därom. Han ville göra sin plikt mot kung och fosterland, om det så blef till lif eller död, det stod i Guds hand.

Så drog han åstad med de andra, och från den dagen gick mor med röda ögon och svidande hjärta och skötte sina husliga bestyr tyst och stilla, utan en klagan.

Inte ens Svarta Kitta kunde råda bot härför. Hon rådfrågades i tysthet, och nu anlätades flitigt den kostbara kaffesumpen, och korten lades ut och räknades både rättleds och bakfram, men intet lyckokort följde hjärterknekt på hans långa färd öfver land och vatten, och i den grumliga kaffesumpen syntes stora krigshärar komma tågande.

— Se, se! profeterade sibyllan högtidligt vaggande med hufvudet. Stora skaror komma österifrån. De närma sig hafvet med hästar och vagnar och resenärer. Måtte hafvet uppsluka dem liksom de egyptier! Men kölden bygger broar öfver vida vatten och snön bäddar grafvar åt de flyende. Huru länge skall väl krigstrumpeten ännu ljuda öfver Svea land? Det synes intet fredsbud mellan stridande förstar, och inga fridens vägar bära mot hemmet för de få, som med knapp nöd skola undkomma krig, pest och örlig. Lyckan växlar för

den högst stående såväl som för den ringe, och den som makten hafver i dag, kan mista sin krona i mogon. Ännu ser jag ingen ände på all denna förödelse, men efter storm och vinterfrost skall komma vår och solsken, och ett nytt släkte skall samla rika skördar af det som såddes i blod. —

Så gingo dagarna, och intet spordes om sonen Olof, men sorgliga tidender förnummos tidt och ofta om nederlagen i Finland och svenska härens återtåg.

Oro och förstämning rådde öfverallt bland allmogen och det jäste i sinnena, men ingen beklagade sig eller yttrade högt sin mening. Hvar och en skötte sitt arbete i stillhet och betalte utan knot de dryga skatterna. — — —

Det var en vacker höstkväll i oktober. Vid bastun hade strax efter middagen samlats ett tjugotal bondsöner, torpare och drängar med sina linbråtor. De undfågnades med bröd, smör, ost och pannkaka samt färsköl och ett par supar till mans. Därefter vidtog brytningen med lif och lust. Bråtorna smällde och klapprade muntert i den stilla kvällen, och ljudeligt prat och skratt hördes vida omkring. Många lustiga historier och kvicka ordstäf retade skrattmusklerna och satte fart i arbetet. Töserna, som togo fram linbundtarna och delade ut dem bland karlarna, gjorde äfven sitt till att öka den glada stämningen med skämtsamma svar och roliga inpass.

Den lille krokbente sockenskräddaren var den som mest bidrog till den allmänna munterheten. Aldrig var han svarslös, allting visste han besked om, och ingen kunde berätta lustigare historier. Där

Skräddare-Ola var med, där fick man sig alltid ett godt grin.

Nu var dock ej lämpligt komma med några historier så länge brytningen pågick. Där slamrades och smälldes, och alla arbetade i sitt anletes svett, och mästare Ola ville ju inte vara den sämste, men tige var han inte gu 'för. Munnen gick i takt med bråtorna, och kunde man ej höra allt hvad han sade, skrattade man likafullt så fort han öppnade munnen.

Nu hade han en märklig nyhet att förtälja, och den kunde han ej hålla inne med.

— Ha ni hört, pojkar, att det lyser första gång på söndag för Ann Kajsa i Håpen och den halte skomakaren?

Slamret stannade af för en stund och alla började förfasa sig.

— Hå kors bevara mig! skreko kvinnfolken. Ska det gamla skrället i brudstol för tredje gången! Har hon då inte hunnit släcka förvet i två äktenskap?

— Alla goda ting äro tre, mente skräddaren.

— Ja, om hon fått en ordentlig karl, som kunnat sköta torpet åt henne. Men hvad ska hon ta sig till med den halte skoflickaren, som ränner socknen rundt året om och lappar skor åt andra och låter sin egen kvinna gå barfötter?

— När han är ute i bygden behöfver hon ju inte föda honom hemma. Och när han så kommer hem nå'n gång, blir det ju alltid lite nyttigt. Kvinnfolken ä ju så beskaffade så de vilja ha ombyte.

— Jo jo men, skrattade karlarne. Skräddare-Ola vet nog besked om kvinnfolken han!

— Hvarför höll han sig inte framme själf, mäster, och gifte sig till det granna torpet! sporde en af töserna näbbigt.

— Jag hade nog en liten tanke ditåt, och det var just inte så utan att Ann Kajsa gifvit mig en och annan vink, men si jag var så rädd att alla töserna här i socknen skulle sörja sig rent fördärfvade, om jag gick åstad och gifte mig.

— Stackars mäster Ola som lägger tösernas hjärtesorger så tungt på sitt samvete, gycklade flickan. Det blir allt en tyngre börda än själfvaste pressjärnet!

— Ja, hvad ska en ta sig till? Inte rår jag för att alla töser ä så gla'a ve mej, och inte kan jag gifva mej med mer än en omsänder. Vore jag bara karl te grunna ut *hvilken* jag helst ville ha, så ginge jag till prästen i morgon dag.

— Han får allt gå där med lång näsa, etter han ä så tyckeströten och vankelmodig. Inte för jag ville göra honom sällskap till prästen, kommer aldrig på frågan!

— Tack för vänligheten, lilla tippenos! Jag är inte lessen fast katten är mager. Får jag inte Mia, så tar jag väl Fia, och vill hon inte stanna, så håller jag mig till Hanna — Se så pojkar! Nu gno vi på och arbeta igen.

Och så smällde och slamrade bråtorna till in på sena kvällen.

I folkstugan hos nämndemannens stod det stora kvällsbordet dukadt, och där skulle nu brytkarlarna undfågnas rikligen med mat och dryck. Kokt kött och fläsk och bruna bönor. Kålsoppa, risgröt,

sötost och pannkaka. Färsköl och brännvin icke förglömmades.

Nämndemannen gick själf omkring med flaskan och fyllde i glasen, språkande vänligt och hjärtligt trugande. Men han såg allvarlig och nedstämd ut och rösten hade ej den forna hurtigt myndiga klangen.

Nogsamt visste ju en och hvar hvad som tryckte den välaktade nämndemannens sinne så tungt. Sonen Olof, främst i arbetet, muntrast i leken, saknades här i kväll, och tomt kändes det efter den glade vänsälle ynglingen.

Karlarne sutto till en början tysta och högtidliga och låto maten täppa munnen. Äfven skräddaren tog på sig sin likbjudarmin och lade pannan i anständiga rynkor och veck, men tiga förmådde han ej.

— Det var ohiskeligt ett sådant dråpeligt lin välaktade nämndemannen höstat in i detta nådenes år, utlät sig skräddaren. Maken hafver jag så visst aldrig skådat, så många brytegillen jag än varit med på.

— Säger mäster skräddare det! Ja det har Gudilof inte varit så ovulet med grödan i år på någotdera hållet. Herren har rikligen gifvit sin välsignelse med korn och kärna. Mätte Han äfven snart i sin nåd gifva oss fredens välsignelse i landet!

— Amen! sade skräddaren i högtidligt snörflande ton.

Sedan nämndemannen ännu en gång gått laget rundt med brännvinsflaskan, sade han:

— Nu skolen I hafva heder och tack för hjälpen i dag, go' vänner! Hållen nu till godo med välfägnaden och äten eder mätta och varen glada.

Mäster skraddare får muntra upp eder med sina små roligheter, och efter måltiden kommer Spele-Jakob med fiolen. Tagen nu för eder och hållen tillgodo!

— Tackar som bjuder! Vi ska nog göra skäl för oss, sade skraddaren förande ordet å allas vägnar.

Så snart nämndemannen aflägsnat sig, började ett muntert prat och sorl vid bordet. Ordstäf och kvickheter haglade mellan ljudliga skrattsalfvor, alla pratade om hvarandra, och skraddarens gälla röst hördes öfver laget.

När grötfaten sattes fram måste hvar och en rimma för gröten. Det var ju lite kitsligt, men man tog det inte så noga med rim och reson.

Skraddaren var den som började, och alla lyssnade andäktigt:

Jag sticker min sked i grötfatet neder
Och därvid jag beder
att alla må göra åt gröten heder.

Äta och rimma,
prata och stimma.

Grötfaten slicka
båd' dumma och kvicka.

Men akten eder väl för att spricka! — —

Det blef ett skrattande och ett flinande. Maken till rim hade väl ingen hört. Den skraddaren han var då rent omöjlig!

— Se så, nu har jag gjort undan mitt, nu är det eran tur, sade skraddaren med öfverlägset lugn och begynte sleva i sig gröten i godan ro.

Nu måste de andra gripa sig an, det måtte då bli huru det kunde.

Drängen på stället tog mod till sig och började efter några hostningar och harklingar:

— Gröten är kokt — — så kom han af sig.

— Visst är gröten kokt, din dumma jöns, de va en sak de! flinade en af töserna bakom ryggen på honom.

Men nu högg han i på allvar.

— Gröten är kokt i en gryta och inte i en — — inte i en — — pall, — hm, — — jag klifver opp i en tall!

— Ramla inte ned i grötfatet! varnade tösen.
Allmänt skratt.

Nu tog en annan vid.

— Den, som inte vill för gröten rimma, den ska hängas i en grimma.

— De va mordiskt, tyckte skraddaren. Vidare i texten!

— Gröten är hvit och grytan är svart. Justament som Svarta Kittas katt!

— Akta dej du för trollkatten!

— Tyst, tala inte om rep i hängd mans hus, hviskade skraddaren.

— Inte är väl mäster Ola rädd för Svarta Kitta heller?

— En bör aldrig tala illa om kvinnfolk. Mor Kitta på Brånen har långa öron.

— Usch, tala inte om henne! Jag blir mörkrädd, bara jag hör henne nämnas, sade en af töserna som passade upp vid bordet. Tala hellre om en lustig paschasa för oss, mäster Ola.

— Eller en spökhistoria!

— Ja ja, en spökhistoria, instämde flere.

Skräddaren lade pekfingeret på näsan och såg djupsinnig ut.

— Spökhistorier passa bäst i skumrasket, när kvällsbrasan brunnit ned. Men vill ni höra paschasan om två graföl på samma lik? Den kan vara så god som en spökhistoria.

— Är det riktigt sanning?

— Hvert eviga ord. Det hände sig för en tjugo år sen eller så där bortåt, och jag var själf med på det sista grafölet.

— Låt oss höra den paschasan då, ropade flera som voro angelägna att slippa ifrån de besvärliga grötrimmen.

Skräddaren snöt sig, harklade och klarade strupen med en klunk öl. Så började han:

— Mattis Trulsson i Bäckebohult hade en arg och trätgirig kvinna, som var värre än själfvaste Skinn-Skarpen och som grälade och gnatade både sent och tida och gjorde honom lifvet surt. Snål och gnidig var hon, så hon unnade knappast gubben maten och nändes inte äta själf. Men ordning höll hon i huset och gick själf med i arbetet, sparade och knogade och tog väl vara på allting, så de bärgade sig riktigt bra på den lilla magra åttingen däruppe i skogshultet.

Så hände det sig en kväll, när de åto mer-afton, att käringen satte i sig en stor brödkant på tvären, som hon inte unnade gubben. Tandlös var hon och brådtom hade hon att svälja. Brödstycket fastnade i halsen och kväfde henne, så hon damp i golfvet som en torsk. Gubben sprang i förskräckelsen ned till Hultatorpet efter hjälp. De häfde opp henne på sängen, knäppte opp lif-

stycket och löste kjortelbanden, men hon gaf inte tecken till lif. Hultakvinnan lyckte till hennes ögon och lade en psalmbok på bröstet. Så läste hon en bön och förmanade Mattis Trulsson att underkasta sig Guds skickelse och inte förglömma beställa kista och anmäla dödsfallet för prästen. Så reddes där till graföl, liket sveptes och lades i kistan, och på söndagsmorgonen var man redo till kyrkfärden. Sex handfasta karlar skulle bära kistan, ty där fanns ingen körväg genom den steninga skogsbacken. Mattis Trulsson sparade ej på trakteringen, och allt var hedersamt och rundligt tilltaget. Brännvin skulle de ha både först och sist, och nog kunde de behöfva en styrketår, förstås, men de fingo väl mycket till bästa så de blefvo litet knäsvaga. Nu var det så, att straxt bortanför lagårsknuten gick vägen i en tvär krök omkring en liten bergknall. När de skulle svänga om i kröken snubblade den främste bäraren med foten mot stenen och föll omkull. Alla de andra följde efter, kistan välte i backen och locket föll af. Man tänke sig karlarnas häpnad och förskräckelse när käringen reste sig opp i kistan, spottade ut brödstycket, som lossnat i halsen, och skrek med gäll röst:

— Nu ha'n I väl supit ut allt mitt brännvin, era fördärfvade fylletrattar, mens I inte kunnen stå på benen!

Så klef hon ur kistan och marscherade hem i bara lintyget med svepelakanet på armen. I porten mötte hon mannen sin med hela grafölsföljet på väg till kyrkan att fira hennes likbegängelse. De hade så när blifvit skrämde från vettet allihop. Mattis Trulsson stod och stirrade och hackade tän-

der så käkarna kunde gå ur led, och gamle Sammel Karp i Nötabrånen, som alla da'r vatt lite hällörad, begynte läsa Fader vår och Välsignelsen med stapplande röst.

Käringen knuffade Mattis Trulsson i ryggen och sa:

— Packa dej du i väg etter kistan, den kan bli nyttig en annan gång. Törhända blir det din tur härnäst.

Så vände hon sig till grafölgästerna:

— Nu kunnen I gå hem hvar till sitt, här hafven I intet mer att beställa. Det var då för väl jag kom till lifs innan I hunnit göra ände på smulorna som fanns i huset.

Därmed gick hon in och klädde på sig, låste in gudsgåfvorna och hela grafölstrakteringen, och så var det slut med den glädjen för Mattis Trulsson.

Detta var det första grafölet.

Så gick det ett par år. Mor Stina regerade som vanligt öfver både gubben och gården, men riktigt så herig och krisk som förut var hon inte, hon hade allt tagit knäcken på den första likfärden.

Så bar det inte bättre till än att hon ramlade i bäcken när hon stod och klappade byk om ett hösten sista året. Våt blef hon opp under armarna, men gitte inte gå hem och byta om, det hade tagit för lång tid. Så stod hon där lung våt och sköljde kläder ända till kvällen, men da'n efter blef hon liggandes.

Gubben gjorde ju allt hvad folk sa' och lät både skjuta och läsa öfver henne, men det halp hvarken krut eller besvärjning. Hon kolade af till sist,

sen hon stretat emot i en sex, sju veckor, och så måtte Mattis Trulsson tänka på graföl igen.

Men nu töfvade han i det längsta. Han ville ju först se om hon va *riktigt* död, så han inte gjorde sig onödigt besvär för andra gången. Och det kunde ju ingen förtänka honom.

Så flyttades hon ut i mangelboden, och där stod hon lik öfver en veckas tid, och fanns det en gnista lif i kroppen, så frös den väl bort, för det var så bittrandes kallt, så det kunde frysa mellan äkta makar. Ja, han mente ju väl gubben, förstås. Han tyckte hon skulle styfna te riktigt så hon kunde ligga stadig och stilla i kistan och inte ställa till fler spektakel.

Så blef det söndag igen och man lagade sig i ordning till kyrkfärden. Då var jag också med på ett hörn, men nu vankades inte så många färdknäppar, och lika godt kunde det vara. Vi va så

nyktra som spädkalfvar allihop och bärarna inte minst. De stodo stadigt på benen, lade bårkläderna öfver axlarna och satte sig i gång med kistan. Då kom gubben spingande efter dem i ifvern och skrek:

— Käre go vänenr, käre go vänner, akten eder i kröken! Akten eder väl i kröken!

Si han unnade ju kärigen så gärna att få ligga med ro i sin kista. — Och det gick ju också lyckligt och väl på denna hennes sista färd. Hon blef jordfäst och nermyllad i all högtidlighet, och prästen läste bönerna och talte så vackert om uppståndelsen, men Mattis Trulsson var så innerligen glad att det inte blef någon uppståndelse af den gången.

Så följdes vi åt till grafölgården igen, och nu sparades ej på trakteringen. Mat och öl och brännvin förnöjde sinnena, och Mattis Trulsson var så glad som en spelman. Det var det muntraste grafölgille jag varit med på i all min tid.

När skraddaren slutat sin märkliga historia, sutto alla vid bordet tysta en stund.

Då hördes en röst nere vid dörren, det var Gammel-Stina, kokerskan, som stått där och lyssnat till berättelsen.

— Nog är det en sanning att mor Stina i Bäckebohult var både vrängsint och elak och svår mot mannen mer än en gång, men så hade då Mattis Trulsson intet bättre förtjänt. En slarfver var han och en slarfver blef han och sen han mistat sin kvinna vardt han supen och förfallen och fick gå från gård och grund och tynga på socknen och dö som ett fattighjon. Ja ja, det är så världens gång! Froseri och dryckenskap fördärfva människan både till

kropp och själ och en drinkare måste rifna kläder bära.

— Amen! snörflade skraddaren.

Nu kom Spele-Jakob med fiolen. Bord och bänkar flyttades undan och slängpolskan gick i nämndemannens folkstuga till långt fram på natten.

Svarta Kitta.

Långt ute på Björnabrånen låg Svarta Kittas koja, mera lik en jordkula än en människoboning.

En obanad stig ledde dit genom skogen, sällan trampad af människofot.

Låg var stugan, lägre dörren. Ödmjukt måste den böja sin rygg som ville tråda öfver dess tröskel. Det var ej heller rådligt för objuden gäst att här inträda.

Vida beryktad i nejden var den gamla för signier och trolldom, och sades det att mången, som i okynne kommit för att ofreda henne, hade blifvit slagen med sjukdom och trollskott.

Fruktad och hatad var hon, men söktes likväl i trångmål, ty hon visste råd och bot för mångt och mycket och var kunnig i läkekonst för både människor och djur.

Sent en kulen höstkväll stannade Långe Matts utanför kojan och slog tre hårda slag på dörren.

Efter långt dröjsmål hördes en röst innanför.

— Hvem är du som kommer så sent och stör min hvila?

— Hvem jag är vet du fullväl. Öppna fort, ditt gamla troll, eller jag slår in dörren!

— Säg mig först om du kommer som vän eller fiende.

— Hvad är det här för jäkla konster! Vän eller fiende, det beror väl på dig själf. Och nu stiger jag på utan krus. — Så sagdt stötte han upp dörren med ett kraftigt ryck och trädde in i stugan.

Den gamla mätte honom med en misstänksam blick.

— Jag har väntat dig, Matts Tattare, men tecknen säga mig att du har ondt i sinnet.

— Du tyder dina tecken och under bakfram, mor Kitta. Vi ha ju alltid varit vänner.

— För din moders skull har jag haft fördrag med dig och varit dig nyttig mer än en gång, trots det du stått efter mitt argaste.

— Man måste tjuta med ulfvarna.

— Rätt sade du, men äfven ulfven kännes vid sina egna.

— Menar du jag skulle kungöra för hvar man att vi äro af samma släkt? sporde Matts hånfullt.

— Därom skola vi ej tvista nu, säg hellre ditt ärende.

— Tillred en dryck som vänder Brittass håg till mig!

— Är det den vackre Herregårds-Matts, som tränger till trolldryck för att vinna kvinnogunst?

— Alla andras gunst kan jag vinna utom Brittass, hon ensam trotsar mig, utfor ynglingen vildt och häftigt. Gif mig en dryck, mor Kitta, som gör henne galen af kärlek och åtrå efter mig! Jag ville se henne ligga i stoftet och tigga om min ynnest, jag älskar och hatar henne på samma gång.

— Britta Jaensdotter är ingen kvinna för dig.

— Hvad vet du härom? Hon är den enda kvinna jag vill äga, det må vara nog. I tre år har jag gått som en narr för henne. Sju resor har jag friat och bjudit henne äktenskap, och hvarje gång har hon nekat och afslagit mitt hederliga anbud. Nu har jag svurit vid både himmel och helvete att hon skall tillhöra mig, men utan präst och vigsel. Det skall bli min hämnd och du måste hjälpa mig. Laga en trolldryck fort och gör den stark, så att hon blir ett lätt byte.

Svarta Kitta satt tyst en stund och stirrade in i elden på spiselns med ögonen halfslutna.

— Är det betalningen du väntar på? Se här, den skall ej fela. — Han lade upp en fylld börs på bordet.

— Stoppa ner din pung, jag tager ej betaldt af dig.

— Nå, det var ju hederligt. Men raska på nu, jag har brådtom.

— Du må så godt vända om med detsamma, jag kan ej uppfylla din begäran.

Långe Matts sprang upp från stolen med en ed och ställde sig hotande framför henne.

— Gäckas du med mig, din gamla häxa, eller har du glömt dina trollkonster? Hvad har du för mening med detta! *Kan* du ej eller *vill* du ej? Fram med sanningen!

— Jag vill inte göra Britta någon skada, hon är den enda varelse på jorden som visat mig barmhärtighet. — Den hårda hesa rösten fick en mildare klang.

— Snick, snack, Kitta! Jag tror du börjar bli hjärtnupen på gamla dar.

— Du har hört mitt ord.

— Så hör du också mitt. Så framt du ej gör mig till viljes, blir du vräkt ur stugan inom tre dagar.

— Den visan har jag hört många gånger, men ännu har ingen dristat utföra hotel sen.

— Var ej så säker. Jag behöfver blott säga ett halft ord till förvaltaren, så är den saken klar.

— Du skulle våga det?

— Hvarför icke?

— Och det frågar du! skrek hon med af vrede darrande röst. Har du glömt hvad godt jag gjort dig, du otacksamme? Har du ej mig att tacka för hvad du blifvit och för hvad du är? Har du glömt det löftet du gaf din moder att vara mig i sons ställe och hylla och vårda mig på min ålderdom till tack för att jag skötte och vårdade henne på hennes yttersta? Huru har du hållit det löftet, du som själf var vållande till din moders död?

— Tig! Nämn ej min moder!

— Du dödade henne. Du sköt din egen moder som man skjuter en kråka.

— Det är lögn, säger jag! Där satt en kråka i trädet, jag siktade och sköt. Rådde jag för att några hagel träffade mor, där hon stod bakom busken och knöt fast riset på ugnskvasten?

— Hvarför gick du ut med bössan på skär-torsdagsmorgon, du visste ju att mor då skulle komma hem?

— Tror du också på den enfaldiga historien att mor kom från Blåkulla ridande på en ugnskvast?

— Hvad jag tror eller inte tror gör detsamma. Din moder dog af ett vådaskott, sades det, men

hvem jägaren var visste ingen och aldrig spordes att du var hennes son. Din hemlighet har jag väl bevarat.

— Nåväl, hvad hör allt detta hit?

— Du är mig skyldig erkänsla, och din moders förbannelse kommer öfver dig om du gör mig skada.

Ett ögonblick syntes Långe Matts tveksam, ansiktet var blekt och de mörka ögonen sågo sig skyggt omkring.

Så ryckte han hänfullt på axlarna, kastade hufvudet tillbaka och sade med hård röst:

— Min moder är död och förmultnad i jorden. Jag rädes ej de döda, och inte heller skrämmer du mig med dina djäfvulskonster. Jag gifver dig betänketid tills i morgon, då kommer jag åter med fjärdingsmannen i sällskap. Har du då inte drycken i beredskap åt mig, så blir du vräkt och stugan nedrifven.

Svarta Kitta reste sig upp och såg på honom med ögonen gnistrande af hat och ilska.

— Du menar dig kunna tvinga mig med slika hotelser att gå dina ärenden? Men jag säger dig, Mattis Klemetsson Tattare, ännu har ingen människomakt tvingat min vilja, och förr söker jag skydd hos skogens vilda djur, än tigger dig om nåd och barmhärtighet.

— I morgon har du besinnat dig.

— Aldrig!

— Hvad kan det skada dig, om du uppfyller min begäran?

— Jag vill ej vara med om slik skändlighet. Britta är för god åt dig, henne väntar ett bättre öde.

— Så skyll dig själf, mitt ord står fast.

— Mitt också.

— Då ha vi intet mera otaladt.

— Du tror så, men så lätt slipper du mig ej.

Kan jag ej plåga dig i detta lifvet, så var viss att jag efter min död skall krama dig både gul och blå! Och drifver du mig ut ur min kula som ett vildt djur, så skall du aldrig mera hafva någon ro eller trefnad på jorden. Förbannelsen skall följa dig ehvart du går. Intet skall du så och intet uppskåra och en ond bråd död skall komma dig hastigt uppå. Ve, ve! Med ångest och bafvan skall ditt namn vardas nämndt och du skall räknas till de fördömda!

Hon sträckte ut sin hand mot eldstaden. En blekblå låga flammade upp med ett fräsande ljud och en lukt af svafvel fyllde stugan. Inne i den bleka lågan skönjdes en svart figur med horn och kloliknande fingrar.

Långe Matts stirrade med häpnad på den lilla svarta djäfvulfiguren. Så drog han sig rysande tillbaka, smög sig ut och smällde igen dörren med en låg svordom.

Ett gällt hånskratt inifrån stugan påskyndade hans steg, och långa tider efteråt ljöd det hemska skrattet i hans öron.

När Långe Matts, åtföljd af fjärdingsmannen och två handfasta drängar, andra dagen infann sig för att å socknens vägnar utföra vräkningsdomen som länge varit beslutad men hittills uppskjutits af vidskeplig rädsla för den gamla, var hon borta och stugan tom och utrymd. Efter några timmars arbete blef den jämnad med jorden.

Svarta Kitta hade frivilligt lämnat sin torf-

tiga boning och gått att söka sitt hem på landsvägen, sedan hon bränt upp eller undangömt sina få lösören. Med påsen på ryggen och kryckan i hand vandrade hon nu från by till by och tiggde sitt bröd. Ingen vägrade öppna sin dörr när hon om aftonen klappade på, men alla voro glada att nästa morgon se henne vända ryggen till igen. I den fattiges koja tog hon ingen allmosa, utan gaf full betalning för ett tarfligt mål och en soflats i spisvrån, men i rikemans hem fordrade hon fri förtäring och dryga sportler för sin spåkonst och läkekunnighet, som var vida beryktad och ofta anlitades.

I hemorten vardt hon ej mera sedd, dock troddes det att hon i hemlighet besökte sitt gamla nedrifna näste, där hon antogs ha sina tillhörigheter och dyrgripar gömda eller nedgrädda.

Sena vandrare hade någon gång sett ett svagt ljussken fladdra vid stenröset där stugan stått, men ingen vågade närma sig stället sedan sol gått ned.

Ett par oförvägna sällar hade en dag gått dit för att söka efter Kittas gömda skatter, men blefvo öfverfallna af en stor svart katt, som med ett argt fräsande rusade på dem och klöste dem i ansiktet. De togo hastigt till reträtten och försäkrade sedan heligt att det var Svarta Kitta själf, som omskapat sig till en arg katta. Från den stunden vågade ingen närma sig stället hvarken sent eller tida.

En besynnerlig otur hade börjat hemsöka hela socknen. Särskildt de personer, som haft sin hand med i Svarta Kittas vräkning, råkade ut för allehanda missöden.

Den rike och myndige kyrkvärden Håkan Persson, som ifrigast yrkat på Kittas fördrifvande,

bröt sig i benet och blef sängliggande i flera månader och halt för hela sitt återstående lif. Fjärdingsmannens följa blef ihjälrifven af vargar ute i betesmarken, och själf fick han trollskott i ryggen så att han vardt sjuk och eländig hela vintern.

Vid sitt sista besök hos Kitta hade Långe Matts fått ett brännsår på handen. En gnista från den sprakande elden i spiseln hade fallit på hans vänstra hand, och där blef ett litet sår som aldrig läktes. Han sökte bot hos både doktorer och kvacksalvare, men intet hjälpte, och slutligen började handen och armen liksom tvina bort och styrkan och kraften minskades i de förr så spänstiga musklerna. Han sände ut bud långa vägar att spörja och spana efter Svarta Kitta, ty för visso var hon den enda som här kunde råda bot, men alltjämt söktes hon förgäves. Och allt som tiden led blef Långe Matts mer och mer dyster och orolig till sinnes och började söka sin tröst i brännvinet. Härigenom blef han ännu mera vild och oregerlig och råkade ständigt i gräl och slagsmål med sina stallbröder, så att han till slut vardt en skräck och fasa för hela bygden.

På Storebro var han ej gärna sedd. Den stränge gästgivaren hade flera gånger visat ut honom då han ställt till gräl med bönderna i ölstugan, och Britta undvek honom så fintligt, att han aldrig kom till tals med henne.

Mor Katrina hade haft föga framgång i sina försök att vinna den gamle farbroderns samtycke till Brittans giftermål med Långe Matts. Han nekade bestämdt att utan Brittans medgifvande taga ut lysning eller tvinga henne mot sin vilja, och när Matts mer och mer började hängifva sig åt superi,

slagsmål och ett dåligt lefverne, fick han ett oåterkalleligt afslag på sitt frieri.

Så förgingo julen och nyåret. Vid kyndelmäss föll en myckenhet snö och stark köld inträdde.

Skogen stod i sin vinterskrud. De mörka granarna sänkte tysta och allvarliga sina snötyngda grenar mot marken, prydda med tusentals diamanter, skimrande i det bleka månljuset.

Det var midnattstid, dödens stillhet rådde öfverallt. Naturen låg i sin vinterdvala, intet lif, intet ljud förnams. Fågelsången hade tystnat och skogsbäcken stelnat i sitt lopp. Under det mjuka snötäcket slumrade blomfrö och larver, bidande vårsolens väckande maning. Tst, hördes ej ett sakta prassel bland snåren? Var det måhända en listig räf på nattligt ströftåg, eller en stackars skrämde hare, af hundarna jagad på vilse vägar?

Stödd på en krycka syntes en lutande gestalt komma fram ur skogsbrynet med trötta, stapplande steg.

Månen göt sina silfverfloder öfver den ödsliga brånen. Intet lefvande väsen syntes nära. Hvarför stannar hon då, den gamla, med skälvande knän?

Ett gnisslande långdraget tjut hörs genom nattens tystnad.

Vargar! Vargar!

Hennes hjärta slår af ångest och lemmarna isas af skräck. Hvar finna skydd mot de hungriga rofdjuren?

Där på sluttningen har stugan stått, men intet tak finnes nu att hvila under och ingen dörr att

stänga, likväl skyndar hon dit så fort de darrande benen förmå bära henne.

På afstånd synes en mörk punkt afteckna sig mot den hvita snön. Kanske är det endast *en* varg? Men nej, punkten förlänges, växer ut, blir en lång kedja, som ringlar sig framåt i månljuset.

Kitta börjar räkna: en, två, tre, fyra, fem — — ända till fjorton vargar ser hon i en rad gående efter hvarandra steg i steg.

Hon gömde sig bakom den halft nedrasade skorstenen. Kanske gå de förbi? Ähnej, de vädra rof, de vända ditåt!

Hon stötte sin krycka mot en sten i muren. Den satt hårdt, men de darrande fingrarna refvo den loss.

Ur öppningen framtog hon en lykta och en skörask, slog eld på fnösket och tände en ljusbit i lyktan.

Ljusskenet skrämde vilddjuren till en början. De stannade på afstånd, hukande sig ned i snön, men efter en stund gåfvo de åter upp ett hemskt tjut och närmade sig sakta.

Under tiden hade den gamla plockat fram några torrvedsstickor ur gömstället och gjort upp eld på spiselhällen. De torra kådiga granstickorna sprakade muntert och spredo ett klart sken, men de förtärdes hastigt och förrådet var ej stort. Vargarna nalkades småningom allt mer och mer. De begynte nu sprida sig för att omringa stenröset. Endast det klara eldskenet afhöll dem ännu från anfall, så fort elden slocknat skulle de helt visst kasta sig öfver sitt rof.

Kitta lade några nya stickor på elden, kas-

tade en hand full svart pulver i lågorna och drog sig hastigt bakom muren.

Pulvret exploderade med en stark knall, och en blekblå låga flammade högt genom den söndriga skorstenen. En tjock rök af krut och svafvel drefs af vinden mot rofdjuren.

Fnysande och tjutande drogo de sig tillbaka, men när röken skingrats och elden började slockna voro de åter redo till anfall, drifna af hunger.

— Kommen hit, I feqa uslingar, så vill jag sveda edra pälsar, mumlade Kitta ilsket. I ären lika rofgiriga som människorna. Fjorton hungriga vargar om en stackars mager gumma! Det blir knappast en munsbåt åt er hvar. Men förr vill jag spränga mig själf i småbitar, än jag låter edra rofdjurståndergnaga mina gamla ben.

Nu lade hon de sista stickorna på elden och ställde sig framför eldstaden för att dämpa skenet och därigenom locka vilddjuren att närma sig. Så stod hon trotsigt inväntande sina fiender.

Vargarna blefvo nu djärfvare och kommo helt nära. Hon dröjde tills de voro på endast några få alnars afstånd, då gömde hon sig åter hastigt bakom den skyddande muren i det hon kastade en stor svart kula i elden.

Nu blef det inte blott en utan flera starka smällar. Fräsande och sprakande flögo små glödande kulor som raketer upp i luften och föllo ned öfver de flyende vargarna, antändande deras lurfviga pälsar. De tjöto af smärta och rullade sig i snön för att släcka elden. Hvarest en kula träffade flammade en blå låga upp, och de små fladdrande lågorna liknade onda andeväsen som spredo sig öfver det

månbelysta snöfältet i vild flykt och småningom försvunno i skogens skyddande mörka gömslen.

Svarta Kitta låg en stund halft bedöfvad vid muren. Vid den starka knallen hade stenar och murbruk lossnat och fallit ned på henne. Med möda lyckades hon krafla sig upp och sätta sig på spis-hällen, där några glöder ännu spredo en svag värme. Hon kände sig matt och yr i hufvudet. Trött var hon af den mödosamma vandringen i den djupa snön, och lång var vägen till närmaste människoboning. Nu ville hon hvila här några timmar tills dagen bröt in. Det var ej rådligt gå genom skogen i natt och möta vargarna på nytt. Här var hon säker, hit vågade de sig ej tillbaka, här kände hon sig trygg och lugn. Det var ju ändå det gamla hemmet, fast det låg i spillror.

Hon lutade det trötta hufvudet mot muren och slöt sina ögon. Månen sänkte sig öfver skogen, stjärnorna gnistrade på den mörkblå himmelen och vintergatan lyste vit. Kölden var bitande skarp. Den gamla kände en besynnerlig tyngd i lederna, de liksom domnade bort. Hon försökte resa sig upp men förmådde det ej. Så sjönk hon tillbaka mot muren och slöt sina ögon på nytt.

— Bäst att sofva en stund, mumlade hon —

En kall och klar söndagsmorgon i februari gick Långe Matts ut på harjakt i sällskap med ett par af byns ynglingar. Det var nyfallen snö, och snart fick hunden upp ett spår som de följde ut öfver Björnabrånen. När de närmade sig stenröset där Kittas stuga stått tänkte de taga en omväg, ty fastän det var ljusan dag och det klaraste solsken, ville de helst undvika att närma sig det illa beryk-

tade stället. Själve Långe Matts hade föga lust att komma det för nära.

Då sågo de huru hunden stannade framför stenhögen och började ömkeligt tjuta, krafande undan snön med tassarna.

Troende att haren gömt sig bland stenarna, gingo jägarna försiktigt fram för att undersöka förhållandet. Till sin häpnad och förskräckelse funno de då Svarta Kitta hopkrupen invid den nedrasade spismuren, stelfrusen och död, höljd i ett glimrande bårtäcke af snö. —

I köket på Storebro stod Britta på söndagskvällen och lagade i ordning kvällsmålet.

Brygghuspigam kom inrusande med fart.

— Aldrig i lifvet kan Britta tänka sig hvilken hiskeligt skräckelig händelse har timat!

— Hvad i allans tider är det då?

— Di har hittat Svarta Kitta ute på Björnbrånen inkrupen i skorstenen.

— Är hon död?

— Ja det vete vår Herre! Riktigt död som en kristen mänska ä hon nog inte. I alla fall ligger hon nu i bårhuset och i morgon ska di gräfvu ner henne norr om kyrkan vid muren där själfspillin-garna ligga. Nu törs jag då inte gå förbi kyrkan nattetid, om di ville betala mig aldrig det!

Norr om kyrkan vid muren! Där var det ju spöket hoppade af den hemska nyårsnatten, tänkte Britta vid sig själf. För visso var det en stackars fredlös själfspillings ande, som ridit bakom henne på hästen. Hon tyckte sig ännu höra den sorgsna klagande rösten: Månen skri-der — —

— Hu så hemskt, hviskade hon med en rysning.

— Ja, visst är det grufveligt! instämde pigan. Och nu ska hon väl spöka och grassera efter sin död värre än hon gjorde i lifstiden. Nog var hon en led trollpacka, men om de unnat henne dö med frid i sin gamla stuga, så hade väl ingen sedan haft ondt af henne. Nu få allt storbönderna ångra sin omänskliga hårdhet. En sådan ohell har här kommit öfver både människor och kriter, så det är en jämmer att höra.

— Ja det har varit stor otur för många i vinter, men vi ha gudilof inte mistat något kreatur.

— Tacka för det, när Svarta Kitta läste lycka och välsignelse öfver hela Storebro för det Britta visade henne så stor vänlighet och hjälp, när hon låg sjuk och ensam i sin stuga. Annat ha hennes vedersakare fått röna och värst den myndige kyrkvärden Håkan Persson, som alltid stod efter hennes argaste. Hvem kunde väl tänka sig att han, som var en stor och stark och kraftig karl i sina bästa år, på en kort tid skulle bli så nedbruten och förvandlad! Nu tarfvar han både käpp och krycka och lutar mot grafven med gråa hår. Och hästarna hans äro rent förbi af kvarkan och den grå märren har kastat sitt föl. Korna mjölka blod och moran ä inte kropp till att få smör i kärnan. Och den store slaktoxen som di tänkte sälja på Sigfrids-mässan, låg han inte och örjde sig med bindslet så di måste sticka honom och salta ned köttet själfva! Ja det var en ynkedom!

— Inte kan du mena att Svarta Kitta var skuld till allt detta?

— Så hon säger! Det kan då en ofödd begripa att slik otur inte kunnat komma öfver både folk och få utan Kittas trollkonster, hon stod ju i förbund med — — den jag inte bara vill nämna.

— Du bör ej tala illa om de döda.

— Åh Herren bevara mig, ropade pigan förskräckt seende sig omkring. Nu blir jag väl gatakramad i kväll! Tror Britta, fortfor hon hviskande, att det kunde höras ända till bårhuset hvad jag sade?

— Åh nej, det tror jag inte. Lugna dig nu Greta, den stackars Kitta ligger nog still och gör dig ingen skada. Gud vare henne nådig på domens dag!

— Nog är hon väl redan dömd, en så'n stor synderska.

— Därom veta vi intet och få ej heller dömma. Mycket har hon brutit, kanske mest af ovetenhet, men mången god gärning har hon äfven gjort i tysthet. Måhända blir det henne tillräknadt. Gud dömer ej efter människors sätt.

Så fick då Svarta Kittas kvarlevor hvila i den vigda jorden på kyrkogården, fast inte bland de saligen afsomnade, bevara oss väl, det kunde ju aldrig bli tal om! Hon var en tatterska, och man visste inte riktigt säkert ens om hon blifvit döpt, och i kyrkan hade hon aldrig satt sin fot. Hon fick nöja sig med en plats bland själfmördare och ogärningsmän, och det sällskapet passade väl henne bäst.

De som själfva förkortat sitt lif finga ingen ro efter döden. Som fridlösa andar sväfvade de ständigt omkring det ställe, där deras jordiska omhölje förmultnade. Så var den allmänna folktron, och därför undvek man helst att efter mörkrets inbrott nalkas deras afsides belägna grafplats.

När nu äfven Svarta Kitta där fick sin sista hvilostad, skyddes platsen ändå mera, och man väntade med ett slags nyfiken bafvan att något riktigt hemskt i spökelseväg skulle uppenbara sig. Då nu intet märkvärdigt inträffade, utan allt förblef tyst och stilla, vardt man nästan litet besviken i sina förväntningar.

Påskan nalkades, snön hade smält, men våren dröjde ännu. De starka nattfrosterne gingo illa åt den späda rågen, och bonden såg med bekymmer ett nytt missväxtår följa de många föregående. Ännu hade man ej fått fred i landet, men hoppades ett snarligt slut på kriget nu, när en ny kung, eller rättare en gammal, fattat regeringstömmarna.

Sorgen gästade många hem i Sveriges bygder. Af alla de unga hurtiga landtvärnsmän, som dragit ut att låta sitt lif för fosterlandet, hade de flesta omkommit, ej i öppen strid på slagfältet, utan försätligt öfvermannade af sjukdom och nöd, frost och svält. De få som efter otaliga umbäranden slutligen återkommo till hembygden, voro utmärklade, svaga och eländiga, somliga förfrusna krymplingar, Så förspilldes blomman af landets ungdom och framtidshopp. —

En lördagskväll hade Långe Matts varit på Storebro och ställt till oväsen i ölstugan, där några fredliga bönder sutto vid sina ölståncor och dryftade de märkelige tidender som försports från Stockholm. Matts och ett par af hans stallbröder blefvo hastigt förpassade utom dörren, och som de funno rådligast att ej sätta sig till motvärn mot öfvermakten, aflägsnade de sig under skräll och svordomar.

Långe Matts gick mot hemmet, och de andra följde honom ett stycke på väg förbi kyrkan.

Då de närmade sig norra sidan af kyrkogården sade den ene varnande:

— Skrik inte så förbannadt, Matts, du väcker Svarta Kitta.

— Det är just meningen att väcka henne!

Så skrek han högre: Vak upp, Kitta!

— Tyst, tyst för Guds skull! Gäckas ej med de döda!

— I ären ena usla, rädda harar. Hvad kunna de döda skada mig?

— Du är nog så modig nu medan vi ä' tre, men om du mötte henne ensam ville jag se om du ej föll till föga.

— Viljen I hålla vad med mig att jag skall stämma möte med Svarta Kitta i morgon kväll och möta henne ensam? Jag har en gås oplockad med henne.

— Du är rusig eller galen, Matts. Håll inne med sådant tal, det blifver ej ostraffadt.

De togo honom i armen och försökte draga honom med sig därifrån, men han slet sig lös, sprang fram till muren och ropade högt så det skallade öfver hela kyrkogården:

— Svarta Kitta! Möt mig i morgon natt klockan tolf i Vallby strete, där vill jag dansa med dig. Men ensam måste du komma, utan sällskap. Hör du mig, så svara om du kommer?

— *Kommer*, ljöd det hest innanför muren.

Långe Matts tumlade baklänges som om han fått en stöt för bröstet och låg en stund halft bedöfvad på marken. Så reste han sig upp och såg

sig om efter sina tvänne följeslagare, men de hade i förskräckelsen genast tagit till flykten, lämnande honom åt sitt öde.

— Fega hundar! mumlade han i föraktlig ton och fortsatte sin väg mot hemmet. — — —

På söndagskvällen var lekstuga i byn och där samlades som vanligt traktens ungdom.

Långe Matts kom sent och deltog ej i dansen. Han satte sig afsides i ett hörn med mössan på, såg dyster ut och gaf korta och vresiga svar, när någon af kamraterna tilltalade honom.

De två som förra kvällen följt honom förbi kyrkogården voro ej närvarande, de bevistade ett graföl i närmaste by.

— Hvarför sitter du här och tjurar i en vrå med mössan på dig? sporde en af flickorna och gick fram till Långe Matts. Af med mössan och kom och dansa med oss!

Skämtsamt slog hon till mössan så den föll i golfvet.

Då varnade hon vid hans vänstra tinning ett märke, liknande tvänne svarta krokiga fingrar.

— Hu, såna hemska blåner du har i pannan! Har du varit i slagsmål?

— Rör det dig, snäste han. Hit med mössan! Och han satte den hastigt på hufvudet igen.

— Kanske mötte du Svarta Kitta på hemvägen i går kväll? sporde gycklande en af ynglingarna.

— Nej, men i kväll tänker jag möta henne, svarade Matts i trotsig ton.

— Åh Gud bevara oss, du skrämmer oss rent från vettet! ropade flickan. Sitt inte här och tala

så ogudaktigt, fortfor hon, kom hellre och dansa med oss!

— Jag har inte tid att dansa med er nu, jag skall ut och dansa med Svarta Kitta i Vallby strete.

Flickorna drogo sig rysande tillbaka när han med ett vildt skratt reste sig från bänken och gick mot dörren.

— För Guds skull, låt honom inte gå, han gör sig olycklig! ropade de med ängslig ifver.

Några af karlarna skyndade efter för att hejda honom, men han vände sig om i dörren och sade hotande:

— Om någon af eder vågar följa efter mig, så spräcker jag skallen på honom!

Därmed gick han.

En dyster förstämning gjorde nu med ens slut på leken och glädjen. Flickorna sutto tysta och förskrämda och hade ingen lust att dansa mer. Ynglingarna försökte muntra upp dem och mente att de ej skulle bry sig om den stollige Matts. Han hade säkert fått några supar för mycket och då pratade han ju alltid så hemskt och ogudaktigt. På sista tiden hade han ofta varit så vild och oresonlig, så de flesta af hans gamla vänner började dra sig undan hans sällskap.

Men flickorna läto ej lugna sig, de gjorde sig redo till uppbrott, och gossarna måste lofva att följa dem hem, ty ensamma vågade de för ingen del gå, allraminst förbi kyrkogården.

När de tillsammans gingo ned åt bygatan mötte de tvänne bonddrängar, desamme som föregående afton varit i sällskap med Långe Matts. De kom-

mo hastigt emot dem och frågade om Matts varit synlig på lekstugan.

— Jo men har han så, genmälde en af flickorna, men det är allt en god stund sen han lämnade oss.

— Gick han ensam, var ingen med honom?

— Han ville ej hafva någon i sällskap. Han var sint och vresig och talade så hemskt och ogudaktigt, han sade att han skulle möta — — — hu, jag vill inte nämna henne!

— Kommen med ett par af eder, pojkar, de andra kunna följa flickorna hem. Vi vilja försöka hinna upp honom. Säkerligen gick han åt Vallby-stretet, det är genaste vägen till herregården.

Ynglingarna sågo litet tveksamma ut.

— Han hotade spräcka skallen på den som följde efter honom, yttrade en af dem.

— Ja, ären I rädda så gå vi två ensamma, det må bli därvid.

— Intet rades jag Långe Matts eller någon annan i mänskelig skepelse, det mån I veta, och gäller det ett nappatag med gastar och djäfvulstyg så vill jag i Guds namn fresta på den leken också, om det så skall vara. Visserligen synes mig Långe Matts väl förtjänt af en liten näpst, men ingen skall säga att Kalle i Målen lämnat honom i sticket. Är du villig att göra sällskap, Lars Johan, så följas vi åt fyra man högt, lyster mig då se hvem som djärfves stå oss emot!

Lars Johan ville ju inte vara sämre än Kalle i Målen, och så begåfvo de sig åstad alla fyra på det nattliga äfventyret, till det yttre ganska morska och modiga, men innerst kände de sig litet kusliga.

Det dröjde en god stund innan de hunno fram

till början af Vallbystretet. Där saktade de sina steg och gingo försiktigt fram, lyssnande och spanande, men intet ljud förnams och intet lefvande lif syntes till. Natten var kall, stjärnorna lyste klara på himmelen, och de kunde tydligt se föremålen vid vägen, men hvarken gastar eller människor voro till finnandes, allt var tyst och stilla.

De öfverlade om de skulle återvända eller fortsätta fram till Stora Vallby herregård. Det senare tycktes dem säkrast, de ville öfvertyga sig om att Långe Matts lyckligen hemkommit.

Då de hunnit ännu ett stycke framåt och nästan voro vid slutet af det smala stretet, upptäckte de tydligen spår af en häftig strid. Den frusna marken var uppsparkad och stora stenar lågo kastade rundt omkring. Gärdesgården var nedrifven och störrarna lågo sönderbrutna på vägen. Att en hårdnackad strid här hade utkämpats kunde man tydligen se, och de fyra männen stannade skräckslagna och började ifrigt söka efter Långe Matts längs vägen bland stenar och spillror, men de sökte förgäfves. På en afbruten gärdsgårdsstör hängde hans mössa, och bland stenarna lågo små sönderplockade bitar af hans blårutiga näsduk kringströdda. Det var allt hvad de funno.

Så fortsatte de fram till herregården och klapade på i drängstugan. Där fingo de det besked att Matts ej varit synlig sedan middagen.

Modfällda återvände de nu till byn sedan de ännu en gång noga genomsocht hela Vallbystretet. Intet vidare kunde åtgöras förr än det blef dager.

Så spred sig på måndagsmorgonen som en löpeld det hemska ryktet att dödgräfvaren hittat

Långe Matts död på kyrkogården liggande framstupa öfver Svarta Kittas graf. Ansiktet var blåsvart, nästan oigenkännligt, kläderna rifna i trasor och hela kroppen full med blånader och märken efter svarta knotiga fingrar, men intet blodvite syntes.

Huru eller på hvad sätt han gjutit döden blef aldrig uppdagadt, men den allmänna folktron var att Svarta Kitta kramat honom till döds. Den hemska händelsen spridde skräck och fasa vida omkring i nejden, och långa tider efteråt vågade ingen gå öfver kyrkogården efter mörkrets inbrott. Men som ett varnande exempel förtäljdes historien in i sena tider för barn och barnabarn i många led.

Den som skrifver dessa rader har själf i barndomen hört den berättas såsom trovärdig af personer, hvilka lefde då händelsen timade.

Systrarna.

Mer än tvänne år hade förflutit sedan Britta och Erik möttes på marknaden i köpingen.

Detta möte hade blifvit en vändpunkt i Brittas lif. Från den dagen fick hon en annan syn på tingen. Allt det som förr känts tungt och svårt och tryckande blef nu för henne som en lätt och lustig lek. Lifvet låg så solljust leende framför henne i hoppet om en lycklig framtid vid Eriks sida, och det dagliga slitet och släpet i farbroderns hus kunde ej nedslå hennes mod. Glad och hurtigt fullgjorde hon sina ansträngande sysslor, och det trägna arbetet förkortade den långa väntetiden.

Under det första året hade hon erhållit ett bref från Erik och äfven skrivit ett svar efter den adress han uppgaf, men sedan hade hon ej haft någon underrättelse från honom. Detta vållade henne dock ej någon oro, han hade förberedt henne därpå. Han skulle segla långt på okända haf, där knappast tillfälle gafs att sända bref eller bud till hemmet.

Tredje året hade gått in och nu kunde hon börja vänta honom. Hon räknade dagar, veckor och månader, tiden led och våren nalkades.

Men nu inträffade en händelse som åstadkom en förändring i Brittas förhållanden. Genom farbroderns frånfälle blef hon utan hem och måste tänka på att själf förtjäna sitt bröd. Hon sökte plats i den stora sjöstaden, och genom en aflägsen

släktings bemedling erhöll hon äfven en ganska förmånlig tjänst.

Nu var hon redo att begifva sig dit för att tillträda tjänsten, men först ville hon göra ett besök i köpingen hos syster Katrina för att säga farväl.

De två systrarna hade ej ofta sammanträffat under de sista åren. Allt sedan deras möte med Erik Swan på marknaden hade mor Katrinas sätt emot Britta blifvit ännu mera sträft och bittert, hon kunde ej förlåta systemen att denna vunnit Eriks tycke.

Britta, som ej hade någon aning om Katrinas ungdomskarlek, hade öppet och förtroendefullt omtalat för henne att hon var trolofvad med Erik och visade henne äfven det bref hon erhållit från honom.

Katrina anmärkte då hänfullt att en sjömans tro och loften ej var mycket värd, han var lika ombytlig som väder och vind.

Men det talet gjorde intet intryck på Britta.

Nu sutto de tillsammans i dagligstugan hos mor Katrina. Vårsolen lyste in genom de låga fönstren och kastade tunna ljusfloder öfver golfvet, där den lille pilten sprang lekande fram och tillbaka, jagande sin egen skugga.

Britta ropade honom till sig och lyfte upp honom i sitt knä.

— Du är lycklig, Katrina, som har en son att lefva för, sade hon. Säkert blir han dig till stor glädje i framtiden, han är så kvick och läraktig och snäll på allt vis.

— Förveten och ostyrig är han och olydig och oppstinat, genmålde mor Katrina på sitt vanliga kärftva och tvära sätt. Barn äro mera till besvär än glädje här i lifvet.

— Hvad du är underlig, syster Katrina. Jag förstår dig ej, du ser allting så mörkt.

— Jag ser saker och ting som de äro, utan smink och förgyllning. Om pilten där skall blifva något annat med tiden än en vanlig bonddräng eller simpel handtverkare, så blifver det väl jag som får bekosta hans lärdom och punga ut med mina modiga slantar. Det synes mig en vansklid glädje, bara prack och bekymmer.

— Han har ju sitt fädernearf till att börja med, och sedan skall ju ändå hvad som är ditt blifva hans, när du en gång dör.

— Vi äro inte där ännu, jag tänker ej dö i brådbrasket!

— Bevare mig väl, det vill jag väl inte heller tro att du gör. Du kommer nog att lefva ännu i många år tills lille Petter hunnit växa upp och bli en stor och duktig karl. — Hon reste sig sakta och lade varsamt gossen, som slumrat in på hennes arm, ned i hans vagga.

— En sak vill jag säga dig, gentog mor Katrina då Britta åter satte sig bredvid henne, jag likar ej att du begifver dig till staden för att tjäna piga hos det högfärdiga köpstadsfolket. Du är en fri-boren bondedotter och behöfver ej vara någons träl.

— Jag har intet annat val, jag måste själf tjäna mitt bröd, och ärligt arbete är ingen skam.

— Du kan få stanna hos mig till en tid. Födan gifver jag dig för intet och kläder har du ju själf till öfverflöd. Kunde kanske yppas ett tillfälle för dig att blifva matmor i eget hus, jag känner en änkeman här i köpingen som inte är ovillig.

Britta rodnade förtrytsamt.

— Inte äter jag nådebröd hos min syster så länge jag orkar arbeta för mitt uppehälle, och hvad änkemannen vidkommer, så vet du fullväl att jag hafver gifvit Erik min tro.

Då Britta nämnde Eriks namn, kom ett mörkt hotfullt uttryck i Katrinas svarta ögon, och med hård, häftig röst bröt hon ut:

— Väntar du på Erik så väntar du förgäfves. Du må så godt taga ditt ord och ditt löfte tillbaka först som sist, han kommer aldrig åter.

Britta vardt blek om kind och en darning förspordes i rösten då hon genmälde:

— Ofärd och olycka spår du mig, syster Katrina, men jag tror ej därpå. Så vidt Erik är i lifvet kommer han åter, därom är jag förvissad. Jag har lofvat vänta på honom, och det löftet sviker jag aldrig.

— Men om han tror att du redan svikit honom?

— Huru skulle han det kunna tro?

— Om han tror att du redan för två år sedan gifte dig med Långe Matts? fortfor Katrina hårdnackadt.

Britta stirrade först på henne häpen, så drog hon medlidsamt på munnen.

— Du talar om det som är orimligt, du vill endast skrämma mig. Långe Matts är ju död.

— Då var han inte död.

Britta förnam en kväfvande känsla i bröstet.

— Då, när? Hvad menar du? Jag förstår dig ej.

— Förstår du mig ej, så hör då hvad jag säger dig. Erik Swan har blifvit underrättad om att du för två år sedan gifte dig med Långe Matts.

— Hvem skulle väl sända honom slika lögnaktiga tidender?

— Jo, det har just jag gjort! skrek mor Katrina med triumferande skadeglädje.

Britta rusade upp och tog systemen hårdt om båda axlarna, skakande henne våldsamt.

— Du ljuger, flämtade hon, säg att du ljuger! Hur kunde du vara så nedrig och grym, har du då intet medlidande med mig?

Katrina stötte henne häftigt ifrån sig.

— Medlidande! Skulle jag hafva medlidande med dig, du som stulit min lycka? Jag hatar dig, hatar dig så, att jag ville trampa dig under mina fötter!

— Hvad har jag då förskyllat? sporde Britta med harmsen röst.

— *Det* hafver du förskyllat att du tagit ifrån mig Erik Svan, min ungdomsvän, min hjärtans kär, som jag hållit af så långt jag kan minnas tillbaka. Hade du ej lockat honom till dig med din hala, lissmande tunga och dina falska ögon, kunde han ännu blifvit min, nu då jag var fri och hade hem och välstånd att bjuda honom, men han försmådde mig för en nyckfull jäntas oblyga förförelsekonster. Och så kan du fråga hvad du har förskyllat!

Katrina hade rest sig upp och stod framför Britta med den höga kraftiga gestalten skälfvande af sinnesrörelse. Hennes vanliga behärskade lugn hade gifvit vika för ett otygladt utbrott af vrede, bröstet häfde sig våldsamt och de svarta blixtrande ögonen tycktes vilja genomborra systemen, som vanmäktigt sjunkit ned på en stol.

— Af allt detta har jag intet vetat, syster Katrina, hviskade Britta tillintetgjord.

— Naturligtvis har du intet vetat. När tänkte du väl på någon annan än dig själf och dina egna för-

delar? Tog du någonsin hänsyn till min vilja eller mina önskningsar? Lydde du väl mitt råd att äkta Långe Matts? För visso var det din hårdhet som dref honom i fördärfvet, nu skördar du din välförtjänta lön.

Denna sista beskyllning var för mycket för Britta, hon rätade upp sin hopsjunkna gestalt och såg systemen stadigt i ögonen.

— Du är orättvis och hård, Katrina, det har du alltid varit mot mig och det länder dig till föga heder. Allt kunde jag dock tillgifva dig, hade du ej ljugit för Erik. Mitt enda hopp är nu att han fått det bref jag tillskref honom. Då sätter han ingen tro till dina falska uppgifter, och när han kommer åter blir ju allt uppdragadt.

— Det bref du tillskref honom erhöill han aldrig. Jag mutade postiljonen och fick ditt bref. Så skref jag ett annat i ditt namn, däri du själf omtalar att du redan är gift med Matts. Erik hade ju aldrig sett din handstil, så det gick lätt att lura honom.

— Fega, förrådiska lögnerska, blygs du då ej öfver ditt usla handlingssätt? Hvi talar du om allt detta nu och berömmar dig af dina onda gärningar? Du kunde hellre tegat och besparat mig denna bittra kalk.

— Om du inte vore en sådan halsstarrig vettvilling, så borde du begripa att det är för ditt eget bästa. Jag vill att du skall slå Erik ur hågen och gifta dig med den rike änkemannen, så blir du väl försörjd. Tag nu ditt förnuft till fånga och lyd mitt råd, annars går det dig aldrig väl.

Britta gjorde en afvärjande rörelse med handen. Hon förmådde ej tala, hon satt i stum för-

tviflan och tänkte på att det var hennes enda syster som med svek och falskhet skilt henne från den älskade. Var då allt hopp förloradt? Lik en drunknande grep hon efter ett halmstrå.

— O, måtte Erik aldrig hafva erhållit ditt falska bref! stönade hon.

— Han har erhållit det och äfven skrifvit ett svar till dig som jag äger i mitt förvar. Se här, läs det så behöfver du inte tvifla om sanningen.

Britta ryckte till sig brevet och läste de få raderna med tårskymda ögon.

Det var blott några enkla afskedsord. Erik trodde att Britta blifvit tvingad till giftermålet och dömde henne därför ej. Till fosterjorden ville han

ej återvända, nu sedan hon var förlorad för honom, ville blott sända henne ett sista farväl med en önskan till Gud att hon måtte blifva lycklig.

När Britta läst brevet till slut satt hon en stund tyst med nedböjdt hufvud. Hon ville gråta, men inga tårar lättade hennes kvalfyllda bröst. Det var som om någonting hade brustit inom henne, som om en frostvind berört hennes innersta känslolif och beröfvat henne allt hopp, allt mod, all lifskraft. Hjärtat kändes som en stelnad isklump, aldrig mer skulle det klappa af hänförelse och lefnadsmod. Hennes ljusa lyckodrom var sköflad, kallt och öde låg lifvet framför henne.

Mor Katrina iakttog henne ondskefullt.

— Hvad hafver du nu att stoltsera öfver? hänade hon. Törhända du nu kan vara glad att få taga änkemannen tillgodo. Hädanefter besinnar du dig nog innan du sätter dig upp emot mig och handlar tvärt emot min vilja. Du borde dock veta att du är skyldig mig lydnad, jag är din äldre syster och har varit dig i mors ställe.

Det kom ett hårdt och bittert uttryck öfver Brittas blida drag. Hon reste sig upp kall och blek och sade med undertryckt vrede:

— Efter denna dag är du ej mer min syster. Illa hafver du uppfyllt min moders bön på hennes dödsbädd att du skulle vara som ett läkeblad för dina yngre syskon. Huru du handlade mot de små, som dogo i sin späda ålder, det må ditt samvete döma. Mot mig var du alltid grym och hård i hemmet, slog och misshandlade mig. Ännu bär jag ärr och märken på min kropp efter de hugg och slag du gaf mig. Men allt detta var ett intet mot

den oförrätt du nu tillfogat mig. Icke nog med att du beröfvat mig all lycka och glädje i lifvet, du har äfven beröfvat mig tron på människorna, tron på sanning och heder. Aldrig mer kan jag bli som förr, det känner jag, och aldrig mer vill jag träda öfver din tröskel. Hädanefter har jag intet hem, ingen syster, ingen anförvandt, ingen vän att sluta mig till. Ensam går jag ut i världen att tjäna mitt bröd bland främlingar, tröstande endast på Guds försyn. Mätte Han förlåta dig, jag kan det ej. Farväl!

Så skildes tvenne systrar, skildes för att vandra hvar sin väg. Den ena med hat och bitterhet och ett vrångt sinne, den andra med sorg och förtviflan och ett hjärtasår så djupt, att det lämnade ärr för lifvet.

Efter långa år i sin ålders höst möttes de någon gång, möttes som främlingar kallt och stelt. Tiden lade sin helande balsam på de svidande såren, men den djupa klyfta som skilde dem åt kunde aldrig öfverstigas.

Svanalills guldhjärta.

En vacker söndagsmorgon i maj vandrade Britta utom staden på väg till slottet för att bevista högmässan i slottskyrkan.

Hon hade nu öfver ett år varit i tjänst hos den rike grosshandlaren och skeppsredaren Konrad Mejer och trufdes godt i sina nya förhållanden. Det bullrande stadslifvet, de mångahanda göromålen, den helt nya omgifning hon nu lefde uti, allt borde ju vara ägnadt att skingra och förströ hennes sorgsna tankar, men den dystra tungsinthet som tryckte henne ville ej vika. Hon som förr alltid gladt sig åt våren, gick nu trött och likgiltig vägen fram utan att akta på hur den nyvaknade naturen badade i majsolens strålände ljus.

Det var en härlig vårmorgon med solsken och fågelsång, grönskande häckar och blommande körsbärsträd. I trädgårdarna doftade narcisser och hyacinter på de nyputsade rabatterna. De kratade gångarna lågo som raka linealer mellan buxbomshäckarna och små gröna och hvita lusthus skymtade fram bland halft utspruckna syrener.

Från sundet fläktade en sval morgonbris, och fartygen gledo för fulla segel bort mot horisonten. Britta följde dem med ögonen och kväfde en tung

suck. Hvarje gång hon såg ett fartyg komma eller gå, tänkte hon på Erik och undrade om han ännu fanns i lifvet, eller om hon någonsin mer skulle återse honom. Hur ofta under det sist förflutna året hade hon ej känt ett nyvaknadt hopp hvarje gång hon sett ett skepp styra in i hamnen, och hur ifrigt hade hon ej frågat och spanat efter den minsta underrättelse från honom, men intet hade försports, och nu var väl allt hopp ute. Bestämndt tänkte han aldrig återkomma, det hade han ju skrivit.

På sista tiden hade hon ofta intagit af sorgliga aningar och flera gånger drömt att han var död. Detta gjorde henne tungsint och beklämd, och fast hon förr aldrig trott på drömmar eller järtecken, började hon nu känna sig mer och mer förvissad om att hennes aningar skulle slå in.

Då Britta nalkades slottsporten såg hon en ung man stå vid den yttre vällen och uppmärksamt betrakta slottets omgifningar. Den korta sjömansjackan och den lediga hållningen angåfvo tydligen mannens yrke, men dessutom var det något i hans utseende som påminde om Erik Svan, fast han var mindre till växten och ej kunde jämföras med Erik i manlig skönhet. De fina aristokratiska dragen med den lätt böjda näsan och det veka draget kring munnen, allt minde om Erik, och Britta fick en så häftig hjärtklappning att hon måste stanna ett ögonblick för att hämta andan.

Främlingen närmade sig då och lyfte på hatten med en vördnadsfull hälsning.

— Är det månne tillåtet att bese slottets inre? sporde han.

— Det möter säkerligen intet hinder, om man

vänder sig till slottsvaktmästaren, svarade Britta med möda döljande sin starka sinnesrörelse.

— Kanske det är olägligt att besvära vaktmästaren i dag på helgdagen. Då vill jag hellre bese slottskapellet, om det är gudstjänst där i dag.

— Jo, det är högmässa i slottskyrkan, jag ämnar mig just dit.

— Dristar jag utbedja mig som en ynnest att få göra sällskap?

— Mer än gärna, sade Britta enkelt, Guds hus står öppet för alla.

Och så följdes de åt genom porthvalvet in öfver borggården, medan slottsklockorna ringde samman.

Då Britta efter gudstjänstens slut åter kom ned på borggården, såg hon sig omkring bland kyrkfolket efter den unge sjömannen, men han syntes ej till. Hon kände sig något besviken, hon hade så gärna velat spörja honom om Erik. Hon försummade aldrig att utfråga alla sjöfarande hon träffade, om de kände Erik eller visste något om det fartyg han medföljde.

Tankfull vände hon åter mot staden, men då hon gick förbi kyrkogården, kände hon längtan efter en stunds ensamhet och satte sig där på en bänk under de lummiga träden.

Hon hade knappast hunnit sätta sig ned, förrän främlingen närmade sig från en sidogång och tog plats bredvid henne på bänken efter att hafva hälsat med en glad blick af igenkännande och ett vänligt småleende.

— Jag spanade förgäfves efter eder vid utgåendet ur kyrkan, yttrade han.

— Där var mycket folk och stor trängsel i trap-

pan, jag dröjde med de sista, svarade Britta svagt rodnande. Hon ville ej låtsas om att äfven hon spanat efter honom.

Så började han tala om det gamla slottet och alla märkliga händelser där timat under förflutna århundraden. Allt detta var så nytt för Britta, och hon lyssnade med stort intresse till honom. Han talade väl på sitt lediga sjömansspråk och tycktes vara mycket beläst och underkunnig om allting. Säkert var han ingen främling, eftersom han kände så väl till alla förhållanden här. Då hon sporde honom härom, upplyste han att han var född öländing och hans namn Johan Svärdröm. Nu var han kommen till staden för att öfvertaga befälet på ett af grosshandlare Mejers fartyg.

— Under de sista fem åren har jag varit borta på långfärd till sjös, sade han, och nu känner jag mig nästan som en främling när jag återser mitt fädernesland.

Britta ville så gärna spörja om Erik, men hon kom sig inte för.

— I morgon tänker jag resa åt landet, fortsatte han, jag har ett ärende till Storebro.

— Storebro, utbrast Britta förundrad, till hvem där?

— Till jungfru Britta Jaensdotter, om hon ännu finnes kvar där.

— Spar eder den resan, kapten Svärdröm, Britta Jaensdotter sitter här bredvid eder.

— Ah, är det så! — — — Den unge mannen såg på henne forskande, så fortfor han allvarligt: Då har jag en tung plikt att uppfylla. Jag måste

till jungfru Britta framföra ett budskap och en sista hälsning.

Britta blef så blek som de hvita pingstliljorna på grafkullen. Hon satt tyst en stund med sänkta ögon och darrande läppar, så betvang hon sig och sporde med stadig röst:

— Är det en sista hälsning från Erik Svan?

Han nickade tyst.

Det var således sant, han var död, och hennes sorgliga aningar bekräftades. Hon lutade hufvudet mot trädets stam och satt länge stilla och tyst med ögonen slutna och händerna hårdt hopknäppta.

Den unge mannen kände ett oändligt medlidande med henne. Han ville tala, ville trösta, men han fann ej ord inför denna stumma, tårlösa sorg,

han måste låta henne ensam kämpa ut den tysta striden inom sig.

Slutligen lättade en djup suck hennes kvalfyllda bröst och tårarna började sippra fram under de slutna ögonlocken.

— Tag det ej så hårdt, jungfru Britta, bad han, det gör mig så ondt att vålla eder sorg. Jag borde ej hafva sagt det utan förberedelse.

— Äh, det gör ingenting, hviskade hon stilla och resigneradt, jag har länge varit förberedd här-på. Att han ej mer var i detta lifvet, det kände, det anade jag, och dödsbudet kommer ej oväntadt. Förtälj mig nu allt om honom och hans sista stunder.

Och så började kaptenen berätta om Erik Svan, sin ungdomsvän, som han hållit så mycket af. Huru de tagit hyra på samma fartyg och varit kojkamrater och delat ljuft och ledt under sin första långfärd till sjös. Ödet hade sedermera skilt dem åt men en och annan gång fört dem tillsammans i främmande hamnar. En varm vänskap och sympati hade ständigt förenat dem, och med hvarje sammanträffande hade den vuxit sig starkare.

— Sista gången vi råkades, fortsatte kaptenen sin berättelse, var förlidet år i Rio. Vi hade ej träffats på flera år, och jag kände knappast igen honom, så förändrad hade han blifvit. Han såg sjuk och tård ut och var ständigt tyst och sorgsen till mods. Jag trodde att han led af hemlängtan, men han förklarade att han aldrig tänkte återvända till hemlandet och hade därför tagit hyra på ett engelskt fartyg. Vi voro ofta tillsammans i land, men ständigt var han lika dyster och fåordig, och jag

kunde förstå att det var en hjärtesorng som tyngde på hans sinne och gjorde honom så olik den forne hurtige och glade sjömannen.

Så sutto vi en kväll på ett värdshus vid en flaska vin, då en svensk sjöman kom in och slog sig ned bredvid oss. Han var från hemtrakten, och vi voro glada att få spörja lite nyheter hemifrån.

Bland annat omtalade han äfven den hemska händelsen när Långe Matts hittades död på kyrkogården. Det var en otäck spökhistoria, och jag kände mig riktigt kuslig till mods vid åhörandet. På Erik tycktes berättelsen göra ännu starkare intryck. Han sprang upp med ett häftigt utrop och fattade sjömannen hårdt om armen.

— Är det sant hvad du säger? Svara mig karl!

— Nok är det sant alltid. Jag var ju själf med om natten och sökte efter honom i Vallbystretet, där vi funno hans mössa och den sönderrifna lommeduken.

— Och Långe Matts är verkligen död?

— Död och begrafven, så visst som jag heter Kalle i Målen.

— Och hans änka, sörjde hon mycket?

— Änka! Han hade ingen änka, mig veterligen.

— Var han inte gift med Britta?

— Britta på Storebro? Äh visst inte. Hon exmerade inte titta åt honom.

— Så har jag då blifvit förd bakom ljuset, mumlade Erik halfhögt och sjönk ned på stolen igen, på det högsta upprörd.

Jag begynte gissa hur saken hängde ihop, men ville inte spörja honom förrän vi blefvo på

tu man hand. Erik var nu alldeles förändrad. Han bjöd på mera vin, skålade och drack och började prata och skratta högljudt, nästan som i yrsel. De bleka kinderna hade fått en högre färg och ögonen glänste feberaktigt. Han som alltid varit så måttlig och återhållsam, tömde nu det ena vinglasen efter det andra och aktade ej på mina marningar till uppbrott. Det var långt lidet på kvällen när vi följdes åt ned till hamnen för att gå ombord. Han anförtrodde mig då att han tänkte resa hem till Sverige så fort han kunde blifva kvitt engelsmannen, och det skulle inte töfva länge. Dagen efter sporde jag att han fått gula febern och förts i land på sjukhuset. Där besökte jag honom flera gånger, och till en början såg det ut som han skulle komma sig. Nu ville han ej dö, han längtade hem till Sverige och sin trolofvade brud. Men sjukdomen tilltog och han hade ej krafter att stå emot, hans oro och längtan ökade febern. Medan han ännu var vid sans, förtäljde han mig om sin kärlek till Britta och huru hans hopplösa sorg och förtviflan nedtryckt honom och småningom undergrävt hans hälsa. Nu insåg han för sent, att det varit mor Katrinas svek och falskhet som skilt eder åt, och att hon säkerligen skrivit brevet i Brittans namn. Han ångrade bittert att han ej rest hem trots brevet, men hur kunde han väl ana sådan elakhet af en syster.

— Hon är ej mer min syster, inföll Britta hårdt.

Kaptenen fortfor:

— Så bad han mig uppsöka Britta och framföra hans sista hälsning med en bön om tillgift och

en innerlig önskan att Britta måtte blifva lycklig och minnas honom utan bitterhet. Han hoppades på ett återseende i en bättre värld och gick döden till mötes med samma lugna tillförsikt som han i lifvet alltid ådagalagt. Han dog som han lefvat, trofast, ärlig och sann, i hjärtlig hågkomst bevarad af alla de vänner, som älskat och högaktat honom.

— Så är då min sista förhoppning jordad och jag har intet mer att vänta af lifvet, snyftade Britta. Jag trodde jag hade tömt lidandets kalk till botten, men detta är bittrare än döden. Gud gifve jag också finge dö . . .

— Var tröst och fatta mod, jungfru Britta, sörj ej så öfvergifvet, sade den unge sjökaptenen med varmt deltagande. Gud som nådeligen skiftar sina gåfvor bland människors barn, såsom han skiftar dag och natt, regn och solsken, han vet för sant med hvad mått han skall mäta våra dagars tal, våra sorger och fröjder. Hvad han i sin kärlek gifver oss, den onda dagen med den goda, ländar alltid till vårt bästa, och det som synes tungt och mörkt, kan ofta vändas i glädje och lycka. Jungfru Britta är ung och framtiden ger ännu rika löften.

Hon svarade endast med en sakta skakning på hufvudet.

Han fortfor:

— Ännu en sak har jag att omförmåla. Erik bad mig öfverlämna ett litet hjärta af guld, som han ständigt burit på sig ända sedan barndomen. Det var det enda minne han ägde efter sin mor, och nu önskade han att Britta ville bära det som

ett minne af honom. Det skulle bringa lycka, trodde han. Se här är det.

Han lämnade Britta en liten ask af rosenträ. Då hon öppnade den glänste mot henne Svanalills guldhjärta.

Hon tog det lilla smycket i sin hand och beskådade det vemodigt, nästan andaktsfullt.

— Stackars Svanalill, suckade hon. Jag hörde min moder förtälja hennes sorgliga saga. Som ett kärt och dyrbart minne af min Erik vill jag bära detta smycke. Någon lycka här i lifvet hoppas jag ej mera på, men det skall vara mig en ständig påminnelse om den lycka jag ägt och förlorat. Och nu haf tack, kaptén Svärdröm, för all vänlighet mot mig och för den vänskap och omvårdnad som bevisades min stackars Erik under hans sista stunder. Gud löne eder, farväl!

Hon steg upp från bänken och räckte honom handen till afsked. Gärna hade han önskat åtfölja henne in till staden, men han ville ej synas påträngande, han förstod att hon nu kände behof af ensamhet. Dock kunde han ej skiljas från henne utan hopp om återseende, han sade därför, i det han varmt tryckte hennes hand:

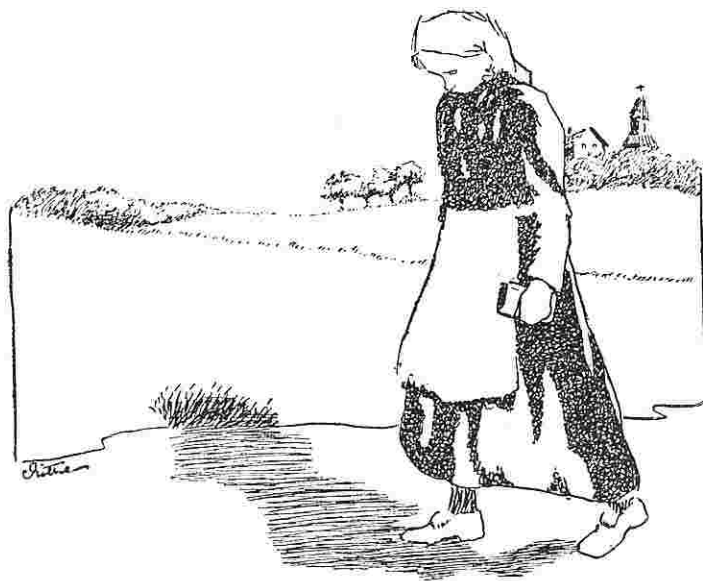
— Farväl, jungfru Britta, måhända ses vi igen, om ödet är mig gunstigt, jag stannar ännu någon tid här i staden. Får jag fråga hvar jungfru Britta bor?

— Jag är i tjänst hos grosshandlare Mejer.

— Hos min redare, då är jag förvissad om ett återseende. Lef väl tills vi råkas igen! — Så skiljdes de med ännu en handtryckning.

Kaptén Svärdröm satt länge kvar på kyrko-

gården försjunken i tankar. Den älskliga flickan hade gjort ett djupt intryck på honom, och han önskade i sitt hjärta, att han kunnat spara henne den smärta och sorg hon nu måste känna och som han ofrivilligt förorsakat henne. Hur gärna ville han ej trösta henne och lindra hennes sorg, men han insåg fullväl att endast tiden här kunde råda bot.

Men han ville bida sin tid. Han var fast besluten att i framtiden vinna henne, och det tycktes honom att minnet af den bortgångne vännen var en föreningslänk som skulle föra dem närmare hvarandra. Ännu var det för tidigt att visa henne mera än en aktningfull vänskap, han ville låta

tiden verka, och om ett år eller två skulle han åter vara här igen, om allt gick väl.

Med tunga steg och sorgset sinne vandrade Britta mot staden efter sitt samtal med kaptenen. Hon skakades af frossbrytningar, och den varma solmättade middagsluften kändes kall som en frostvind. Liflöst och dödt, liksom svept i ett sorgflor, syntes henne allt, och innerst i hjärtat kändes det som ett svidande sår, en domnad smärta, som förtog all viljekraft, all fysisk förnimmelse.

Då hon kom hem, smög hon sig upp på sin lilla kammare och stängde sig inne. Hennes herrskap hade rest bort, och hon var fri hela dagen. Hon tog fram Eriks bref, det enda hon fått från honom, och läste det om och om igen under strömmande tårar. Det gjorde henne godt att riktigt få gråta ut, det lättade den kväfvande ångesten i hennes bröst, och så småningom kände hon sig lugnare och hennes tårar upphörde att rinna. Hon påminde sig de vänliga, tröstefulla ord kapten Svärdström talat till henne, och tanken på hans hjärtliga deltagande skänkte henne lisa och lindring. Så hängde hon om sin hals det lilla guldhjärtat, som Erik trott skulle bringa henne lycka. Ack, lyckan var lika ostadig som vind och våg. Hvad lycka hade väl smycket bringat dess första ägarinna? Arma Svanalill! Hennes öde hade varit hårdare än Brittass.

Men hur svårt, hur bittert det än kändes att döden ryckt bort hennes hjärtevän, var det dock en tröstefull tanke att han dessförinnan blifvit upplyst om Katrinas svekfulla handlingssätt. Hvad som hela tiden mest plågat Britta hade just varit

detta, att Erik skulle tro henne vara en löftesbryterska. Nu hade han kunnat tänka på henne utan bitterhet i sin sista stund, och intet missförstånd, intet svek stod emellan dem.

Hon genomgick i tankarna de korta oförgätliga stunder af lycka hon upplefvat för tre år sedan. Hennes möte med Erik i Katrinas trädgård och hemfärden till Storebro, då hon i kvällens skymning med sällhetsbäfvande hjärta lyssnat till de ömma kärleksord han hviskade i hennes öra. Ack, det var den enda ljuspunkten i hennes glädjefattiga ungdom, och minnet däraf hade hon gömt som en helig relik i sitt hjärtas lönligaste kammare. I lifvets mörka stunder skulle det blifva hennes tröst att taga fram detta ljusa ungdomsminne och däruti uppfriska sin själ som i en källas klara vatten.

Nu ville hon sluta hjärtedörren till och gömma därinnanför sina käraste minnen, sin smärta och sin sorg, så att intet människoöga skulle se eller förnimma hvad hon upplefvat och lidit, hvad hon hoppats och drömt och nu för alltid förlorat.

Hela eftermiddagen satt hon ensam på sin kammare och genomgick med sträng själfpröfning hela sitt förflutna lif. Arbetsamt och hårdt hade det ständigt varit och skulle så blifva äfven hädanefter, men det kände hon att möda och arbete skulle blifva välkomna hjälpare till att skingra sorgsna tankar och sjukliga drömmar, som hittills ofta gjort henne håglös och nedstämd till sinnes. Stark och modig som hon var af naturen ville hon ej försjunka i en tröstlös sorg, utan med trotsig energi bekämpa och öfvervinna den. Lifvets börda

var tung, men hon skulle bära den med upprätt hufvud utan klagan och knot.

Då hon mot aftonen gick ned för att deltaga i de husliga sysslorna, syntes hon lugn och behärskad, och intet yttre spår förmärktes af den hårda strid hon i dag utkämpat, men själf kände hon det som om hon genomlevvat ett helt lif på denna enda dag och blifvit gammal i förtid, ungdomen låg långt i fjärran bakom henne.

Under den följande veckan träffades Britta och kaptenen flera gånger tillfälligtvis, och han hade alltid en vänlig hälsning och några trohjärtade ord för henne, men om Erik Svan talade de ej mer. Britta undvek med en viss skygghet det sorgliga ämnet, och kaptenen var för grannlaga att häntyda därpå, han ville ej störa hennes tillkämpade lugn.

Vid slutet af andra veckan afseglade han med sitt fartyg, efter att hafva tagit ett hjärtligt farväl af Britta. Hon kände ganska stor tomhet och saknad efter honom, han hade visat henne, en fattig tjänarinna, ett så uppriktligt deltagande, och så hade han ju varit Eriks bästa vän. Så ofta hon tänkte på Erik, tänkte hon äfven på kapten Svärdröm, det var som de två hört tillsammans, den döde vännen och den lefvande, och småningom, henne själf omedvetet, sammansmälte båda bilderna till en.

Så förgick sommar och vinter och det blef sommar igen. Britta var fortfarande i den rike grosshandlarens hus och hade så stigit i sin matmoders ynnest och förtroende, att hon det sista året fått intaga husmamsellens plats.

Icke nog med att hon i yttre måtto förkofrat

sig i de husliga sysslornas skötande, i händighet och förfarenhet, hennes inre hade också utvecklats och mognat. Hon var nu en stadgad, allvarlig kvinna på 25 år med ett stillsamt, behagligt sätt och ett anspråkslöst väsen, som aldrig framhöll sig själf, men häfdade sin ställning gent emot de underordnade tjänarna med en kraft och bestämdhet, som verkade respektingifvande. Jungfru Britta var husets allt i allo, och hennes ordnande hand förmärktes öfverallt, från vinden och väfkammären till källare och visthus. Hennes tid var strängt upptagen från morgon till kväll, endast på söndagarna bestodos några lediga stunder, som hon använde till nyttig bildande läsning.

På hösten väntades kapten Svärdröm hem från sin långresa, men som sjöfarten hade blifvit högst osäker till följd af kriget, fick han order från rederiet att i England sluta ny frakt på Sydamerika och gå ut igen för vintern.

Detta kändes nästan som en missräkning för Britta, hon hade mycket gladt sig åt att få träffa den snälle kaptenen. Nu kunde det dröja både ett och två år innan han åter var att förvänta.

En morgon då hon gick och dukade frukostbordet i salen, kom bokhållaren in med post och tidningar och lämnade henne ett bref med utländsk poststämpel.

Nyfiken tittade hon på utanskriften, men då bokhållaren med en menande blick sade:

— Det ser ut som det vore från kapten Svärdröm, stoppade hon det hastigt i fickan och började åter syssla med dukningen. Så gick hon med brefvet obrutet i klädningsfickan hela dagen och

hvarje gång hon tänkte läsa det, kände hon en häftig hjärtklappning. Först på kvällen, när hon var ensam på sin kammare, bröt hon och läste det under stigande rörelse.

Kapten Svärdström anhöll om hennes hand. I rättframt okonstlade ordalag framförde han sitt ärende. Han hade hoppats få göra det muntligen, men när omständigheterna nu hindrade det, önskade han skriftligen gifva det tillkänna innan han begaf sig ut på en ny långfärd. Om Britta ej kunde gifva honom bestämdt svar nu, så ville han vänta tills hon hunnit pröfva och betänka sig. Nästa höst, om Gud gaf lycka och god vind, hoppades han säkert vara hemma igen, och då kunde deras bröllop firas om Britta ville gifva sitt ja ord och anförtro sig åt honom för framtiden.

Britta genomläste brevet under stridiga känslor. Det kom så oväntadt och utan förberedelse. Hon hade aldrig tänkt sig möjligheten att träda i brudstol med någon annan än Erik, som hon lofvat sin tro för hela lifvet. Kunde det vara rätt att inför altaret lofva älska en annan i nöd och lust, då hon kände att hennes varmaste känslor dött med Erik? Och dock bar det henne emot att säga nej och afslå ett sådant hedersamt anbud af den man hon näst Erik satte högst af alla hon sett och lärt känna. Han begärde ju ej hennes kärlek, blott hennes aktning och tillgifvenhet, och de tillhörde ju honom redan. Vacklande och obeslutsam genomläste hon brevet ännu en gång, och allt svårare blef det henne att komma till klarhet. Hon ville ej förhast sig, det var ju god tid.

Så läste hon sin aftonbön och gick till hvila,

men hon kunde ej sofva. Hela natten låg hon vakna i oroliga tankar, tvifvel och ovisshet. Fram emot morgonen föll hon i en lätt slummer och hade då en dröm, som långa tider efteråt stod tydlig och lefvande för hennes minne.

Hon drömde att hon satt vid sjöstranden och såg ut öfver hafvet. Solen hade gått ned och himlen var öfverströdd med mörkröda moln, som kastade ett blodrött sken öfver vattnet. Då såg hon en liten farkost komma sakta glidande förbi, och i den satt Erik. Då hon igenkände honom, sprang hon ut i vattnet för att uppnå båten, men han vinkade afvärjande med handen och bjöd henne stanna kvar på land.

— Bida i stillhet där du är, mig kan du ej få följa, sade han med mild, välljudande röst. Och då farkosten småningom aflägsnade sig, vände han sig om och ropade högt så att hon tydligt förnam orden äfven efter uppvaknandet:

— Se, du håller lyckan i din hand, håll den fast, att den ej går förlorad!

Britta vaknade och kände att hon höll någonting i handen. Förvirrad såg hon sig omkring i rummet, orden ljödo ännu i hennes öron, var det dröm eller verklighet? Hade hon lyckan i sin hand?

Morgonsolen lyste in genom fönstret, hon lyfte upp handen för att se. Ack, det lilla smycket, som hon bar i en snodd om halsen, hade hon i sömnen fattat tag uti.

— Svanalills guldhjärta, Eriks gåfva, hviskade hon rörd, måhända det bringar mig lyckan till sist!

På FRÖLÉEN & COMP:s förlag utkommet:

OSCAR II

EN LEFNADSTECKNING
af A. HASSELGREN.

Med öfver **300** illustrationer.

I detta arbete kommer konung Oscar II:s hela lefnad att skildras: hans barndom, uppfostran, som sjöofficer, tronföljare, som enskild person, skald och regent, ute och hemma o. s. v.

Till texten sluter sig nära ett rikligt, mångsidigt och med omsorg valdt illustrationsmaterial, hvilket enbart för sig kommer att utgöra en nästan fullständig Oscar II:s historia i bilder.

Ett värdigt och värdefullt minne för alla tider kommer detta arbete om konung Oscar II att blifva. Det skall skildra konungens person och lefnad mot bakgrunden af de senaste trettiofem årens politiska historia och kulturutveckling samt framstegen inom olika områden.

Priset har, för att bereda alla tillgång till detta verk utan kännbar uppoffring, satts så lågt som till endast 25 öre pr 24-sidigt häfte,

hvilket i betraktande af det stora formatet och det präktiga papperet samt den i öfrigt gedigna utstyrelsen är ytterst billigt. Arbetet kommer att omfatta 24 häften.

Subskription mottages i alla boklådor och hos förlagets enskilda kommissionärer.

Ur pressens omdömen:

»— Det är knappast för mycket sagdt att de tre häftenas innehåll är af den beskaffenhet, att läsaren med otålighet väntar på de följande. Efter allt att döma blir denna lefnadsteckning verkligen, hvad förläggaren hoppas kunna utlofva, 'ett verkligt äreminne öfver den hänsöfne konungen och tillika en kär minnesgåfva till hans sörjande folk'. —

Norrköp. Tidningar.

Endast **50** öre

kostar hvarje nummer

FRÖLÉENS BOKSKATT

Hvarje n:r omfattar 110—200 sidor text.

Hvarje volym utgör ett avslutadt helt för sig.

Innehåller romaner och noveller af in- och utlandets bästa författare.

Bästa och billigaste förströelseläsning.

Bekvämt fickformat.

Alla volymer uppskurna.

Oumbärlig på resor och utflykter.

HVARJE MÅNAD UTKOMMER
NY VOLYM.

AF FRÖLÉENS BOKSKATT

Äro följande volymer utkomna och finnas till salu i alla välsorterade bokiädor, tidningsaffärer etc.

1. **High Life.** Roman ur tyska högadelns lif af *Bertha von Suttner*. Illustr. 2:dra uppl.
2. **Gungfly.** Kärleksroman af *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster*. Svenskt original. Illustr. 2:dra uppl.
3. **De gyllene knifvarna.** Äventyrsroman af *Paul Féval*. Översättning. Illustrerad. 2:dra uppl.
4. **Kärlek och Galvanoplastik.** En utvald samling glada historier från skilda länder. Öfers. 2:dra uppl.
5. **Smugglarens hemlighet.** Novell af *Frank Barret*. Översättning. Ill. 2:dra uppl.
6. **Poste Restante.** Amerikansk kriminalnovell af *John Nobody*. Öfers. 2:dra uppl.
7. **Huru jag fick mig en hustru** och andra berättelser af *Fritz Reuter*. Öfers. från plattyskan. Illustr.
8. **Min brud från Söder.** Roman af *Arch. Claver. Gunter*.
9. **DIKTER.** Af *OSCAR FREDRIK*. (Konung Oscar II.) Illustr. af *G. Hallström*.
10. **Genom Europa efter en bulldogg.** Studentminnen, historier och hugskott. Af *Johan Levart*. Svenskt original.
11. **I elfte timmen.** Roman af *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster*. Illustrerad. Svenskt original. (Forts. af n:r 2)
12. **En julberättelse och Syrsan vid härden.** Af *Charles Dickens*. Översättning.
13. **Kärleksresan.** Roman af *Henning von Melsted*.
14. **Kameliadamen.** Roman af *Alexander Dumas d. y.* Översättning.
15. **Från mormors tid.** Några händelser, upptecknade af *Karna Nilsdotter*. Svenskt original. Illustr. Under förberedelse:
16. **Ungdom och Kärlek.** Roman af *Pierre Loti*. Översättning.

Prof å hvilket n:r som helst erhålles från förlaget eller närmaste bokhandel, då 50 öre + porto 8 öre insändes samtidigt med ordern.

N:r 16

UTGIFVES MED 12 N:R
PER ÅR

Pris 50 öre

FRÖLÉENS BOKSKATT

UNGDOM OCH KÄRLEK

ROMAN

AF

PIERRE LOTI

ÖFVERSÄTTNING

FRÖLÉEN & COMP.

STOCKHOLM

